ગજરા મારૂજીની
વારતા

છપાવી પ્રસીધ કરનાર બુકસેલર

જગજીવન દલપતરામ

અમદાવાદમાં

કાગદીઓળ નજીક જુમાં મશીદની સામે

શે. રૂસ્તમજી ડોસાભાઈના મકાનમાં

અમદાવાદ વિક્ટોરીઆ પ્રેસમાં

શા. નાથાભાઈ લલુભાઈએ

છાપી

સંવત ૧૯૩૭—સને ૧૮૮૧

કિંમત રૂ ૦-૬-૦

નતાનાના દણેઃ. [illegible] હોય તથા [illegible] સ્ત્રી પરખઃ રહેલી હોય અને દશ
નાગે લોકોમાં બાહાર ન દેખાતી હોય તો તે અમલદારે તેને ખબર આપવી કે
તો જવાની છુટ છે. અને તે સ્ત્રીને જવાને યોગ્ય વખત આપ્યા પછી તથા જતા રે
ગ્ય સુગમતા આપ્યા પછી, પકડવા સારૂ તે ઓરડામાં જવાને તે મુખત્યાર છે.

૯મી કલમનો સુધારો. ૫૭. ૩૩૯ મી કલમના ચોથા પારેગ્રાફમાં “કરવું” આ શબ્દની પાછળ “કોરટના યોગ્ય અમલદારને” આ શબ્દો દાખલ કરવા; અને તેજ પારેગ્રાફમાં હેઠળ લખેલા શબ્દો ઉમેરવા (એટલે);--
અને ત્યાર પછીનાં કાંઈ ભરણાં (જો હોય તો) જે અમલદારને સ્વાધીન તુરંગ હશે તે અમલદારને કરવાં.”

૩૪૧મી કલમનો સુધારો. ૫૮. ૩૪૧ મી કલમની (અ), (બ), (ક), (ડ) અને (ઈ) રકમને અને વિશેષ ઠરાવને બદલે હેઠળ લખેલો મજકુર દાખલ કરવો (એટલે):—.

“(અ.) તુરંગમાં મોકલવા વિશેનાં વારંટમાં કહેલી રકમ જે અમલદારને સ્વાધીન તુરંગ હોય તે અમલદારને ભરે ત્યારે; અથવા

(બ.) બીજી રીતે હુકમનામું પુરેપુરૂં અદા થાય ત્યારે; અથવા

૩

ગજરા મારૂજીની વારતા*

શ્રી ગણેશાય નમઃ શ્રી સારદાએ નમઃ શ્રી ગુરૂભ્યો નમઃ અથ વારતા ગજરા મારૂની લખી છે.

દુહો—પ્રથમ સારદાને વરણવુંરે, કાંઇ માગુ એક પસાયઃ મુજ વર દો વરદાયનીરે, કાંઇ શુભ મત આપોને માયરે. કાં૦ ૧ સરસ્વતી સારદાને વીનવુંરે, કાંઇ ગણપત લાગુ પાયરે; કાં૦ શુધ બુધ તમે આપજોરે, માહારી જીભ્યાએ જશ ગાયરે. માહા૦ ૨ દુંદાળો દુઃખ ભંજનોરે, કાંઇ સદાએ બાળે વેશરે; કાં૦ પ્રથમ સમરૂ હુંતો તેહનેરે, એ તો ગવરી પુત્ર ગણેશરે. એતો૦ ૩ શ્રી ગુરૂને ચરણે નમુરે, કાંઇ ગણપત રહુ કર જોડરે; કાં૦ સઉને કરૂરે હુંતો વીનતીરે, કાંઇ મુજને ન દેશો ખોડરે. કાં૦ ૪

માંડવગઢ શેહેરના જામ રાજાને સાત રાણીઓ હતી, તેમાં છ માનીતી અને એક દામાવંતી રાણી અણમાનીતી હતી. એ સાતે રાણીઓમાં કોઇને પેટ દીકરો નહોતો. એક દાહાડો સવારના પોહોરમાં મોટા મળસકામાં પાસેના ગામમાંથી એક ઢેપડી સુંથીઆં સાવરણી વેચવા સારૂ શેહેરમાં આવતી હતી, તેણે રસ્તામાં વેગળેથી રાજાને સંડાસમાં જતા જોયા એટલે વિચાર કરયો કે સાત રાણીઓ છતાં રાજા વાંઝીયા છે માટે તેમનું મોં જોતાં મને અપશુકન થશે અને માહારાં સુંથીઆં સાવરણી ખપશે નહી એવુ ધારી તે ઢેપડીએ રાજાના સામી સાવરણી ધરી, અને પૂંઠ ફેરવી ઉભી રહી. આ તમાસો જોઇને જામ રાજા બહુ ગુસ્સે થયો અને પછી ઢેપડીને પાસે બોલાવી પુછે છે

દોહરો—સાચુ બોલ તુંતો દાસણીરે, કાંઇ જુઠાં વચન

ન બોલરે; કાંઈ૦ જીવતાં ચડાવું તને શુળીએરે, કાંઈ ધું
દી પડાવું તાહારી છોલરે. કાંઈ૦ ૫

કે ઢેપડી સાચુ બોલજે તેં માહારા સામી માવરણી
આ માટે ખરી જેવું હોય તેવુ કહે નહી તો તને શુળીએ
ચડાવીશ અને તાહારા શરીરની ચામડી ઉતરાવીશ, તે સાં
ભળી ઢેપડી ગભરાણી અને બોલી કે માહારાજ સાચુ
બોલીશ તો તમને રીસ ચડશે. રાજા કહે સાચુ બોલીશ
તો તને છોડી મુકીશ અને ખુશી કરીશ એથી ઢેપડીના
મનને ધીરજ આવી અને તે બોલી.

દુહો—મેલામાં મેલા જોને કુમરોરે, કાંઈ તેથી મેલેરા
લાબરે; કાંઈ૦ એથી મેલારે રાજા વાંઝીઓરે, તેતો મુવે
ન પામે મોક્ષરે. તેતો૦ ૬

કુમરો એટલે પેટમાં પાપ રાખી પોતાની વાત બીજાને
જણાવે નહી તે મેલો કેહેવાય છે અને તેથી ઉતરતે દરજ્જે
લાબ.ીઓ માણસ ગણાય છે. પણ તે બંને કરતાં વધારે
મેલા વાંઝીઓ કેહેવાય છે. વાંઝીયાને સ્વરગમાં જવાનો અ
ધિકાર નથી, માટે તેના પૂરૂષનું સવારના પોહોરમાં મોં
જોવું અને શુકન લેવા તે ઘણું નખેદ છે. આપને સાત રા
ણીઓ છતાં એક પુત્ર નથી માટે મેં સાવરણી આડી ધ
રી હતી. આ વાત મેં સાચે સાચી કહી છે હવે દીલ
ચાહે તો મને રજા આપો અગર તમારી નજરમાં આવે
તે કરો. રાજાએ ઢેપડાની વાત સાચી માનીને તેના ઉપ
રથી રીસ ઉતારી નાંખી અને પોતાની સાથે દરબારમાં લે
ઈ ગયા ત્યાં કમોદના ચોખાનો ઢગલો પડયો હતો તેમાં
થી ગાંસડી બંધાવી ઢેપડાને વીદાય કરી. રસ્તે જતાં તે
મન સાથે કેહેછે કે હવે સુંથીઆં સાવરણી વેચવાની જ
રૂર નથી, બે ત્રણ મહીનાની ખરચી જેટલા આ ચોખા
મળ્યા છે; એમ ધારી પાછી પોતાને ઘેર ગઈ ત્યાં તેના ધ

ણીએ પૂછ્યું કે તું આ ચોખા ક્યાંથી લાવી? ત્યારે ઢેયડી એ કહ્યું કે તમારે શું કામ છે, ધણીએ કહ્યું કે રાંડ સાચુ બોલ નહી તો ઘરમાં પેસવા નહી દેઉં; ત્યારે તે બોલી કે હું તો રાજાને ત્યાંથી લાવી છું. તે સાંભળીને તેનો ધણી કેહેછે કે એ ચોખા આપણે જોઈએ નહી. રાજા વાંઝીયા છે માટે તેમનું મોં જોવાય નહી તો પછી તેમનું અંન કેમ ખવાય. ઢેયડી કેહે કે આખુ શેહેર એમનું અંન ખાય છે તો આપણને શી હરકત છે, શું આપણે બધા કરતાં મોહોટાં કે રાજાનું ન ખાઈએ. તે સાંભળી તેનો ધણી બોલ્યો કે જે શાસ્ત્ર નથી સમજતાં તેજ રાજાનું હરામ ખાય છે, પણ સમજુ તો હલાલ કરીને ખાવાના. રાજા મફત કાંઈ આપે પણ સમજુ તો લે નહી. જો તને વિસ્વાસ ન આવતો હોય તો પારખુ જો; આપણાં ઘરમાં કોદરા છે તે ભરડીને તેમાંથી કોદરી કાહાડ અને તેના ભેગાં રાજાના ચોખા ભેળી ચકલાંને નાંખ, જો તે ચકલાં ચોખા ખાઈ જશે તો આપણે પણ ખાઈશું. ઢેયડીએ કોદરી અને ચોખા ભેગા કરીને ચકલાંને નાંખ્યા પણ ચકલાંએ કોદરી વણી ખાધી અને ચોખા રેહેવા દીધા. આવો પ્રતક્ષ દાખલો જોઈને ઢેયડી ચોખાનો પોટલો માથે ચડાવી રાજાના દરબારમાં પાછી આવી ને રાજાને કહ્યું કે જનાવર સરખાં તમારૂ અંન ખાતાં નથી તો અમે કેમ ખાઈએ એમ કહીને ચોખા પાછા નાંખી પોતાને ઘેર ગઈ. હવે રાજાને ઢેયડીની વાત સાંભળતાં રાજ પાટનું સુખ કશા કામનું નથી એમ ધારી પોતાની છ માનીતી રાણીઓને બોલાવી અને કહ્યું કે સાત રાણીઓ છતાં વાંઝીયા મેહેણું રહ્યું અને તે મેણાને લીધે કોઈ માહારૂ મોં જોતું નથી અને શુકન લેતું નથી માટે હવે હું નગરમાં રેહેનાર નથી માહારે રાજપાટ ભોગવવું નથી. કોઈ અઘો

ર વનમાં જઇ ત્યાં કોઇ દેવની આસના ત્રાસના કરીશ અ ને જો તે દેવ માહારૂ વાંઝીયા મેહેણું ભાગશે તોજ હું પાછો નગરમાં આવીશ નહીં તો જંગલમાંજ ભટકીને આ વરદાનો છેડો લાવીશ એમ કહી પુષ્પશંગ વજીરને રાજપાટ સોંપી પોતે શામ ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈ ચાલી નિકળ્યા.

દુહો—રાણીઓ રૂવે રંગ મેહેલમાંરે, કાંઇ દાસીઓ રૂવે દરબારરે; કાંઇ૦ રઈયત રૂવે સારા શેહેરનીરે, કાંઈ વરતાયો હાહાકારરે. કાંઇ૦ હાટે રૂવે હાટ વાણીઆરે, તેતો પાડી બેઠા હડતાળરે; તેતો૦ પ્રાણી માત્ર રેહે ઉદાશમાંરે, કાંઈ વ્રક્ષે નમાવી છે ડાળરે. કાંઇ૦ કાળે ઘોડે ને કાળે લુગડેરે, કાંઈ રાજા ચાલ્યા વનવાસરે; કાંઈ૦ વાંઝીયા મેહેણું ભાગવારે, છોડી ચાલ્યા નગરની આશરે. છોડી૦

હવે રાજા પોતે નગરમાંથી બાહાર નિકળ્યા કે તમામ રંગ મેહેલમાં રાણીઓ રૂદન કરવા લાગી અને દાસીઓ, તથા ચાકર નફર અને નગરમાં વસનારા લોકોએ ઘણું કલ્પાંત કરવા માંડ્યું. નગરના લોકોને ઉદાશ જોઈ પશુ પક્ષીને પણ દીલગીરી આવી, નાહાનાં મોહોટાં કુમળાં ઝાડ હતાં તે પણ કરમાઈ ગયાં. આવી રીતની રઇયતની દીલગીરી અને પશુ પક્ષીનો શોકાતુર દેખાવ છતાં રાજા પોતે વાંઝીયા મેહેણું ભાગવાની આશાએ રાજપાટ મુકીને કુટંબ કબીલો મૂકીને જંગલમાં એકલા ચાલ્યા ગયા. આગળ જતાં એક મોહોટુ બપઇયા વન આવ્યું ત્યાં ઝાડની ઘણી ઘટા જોઇ પોતે વીસામો લેવા સારૂ ઝાડ તળે ઉતરી પડ્યા ત્યાં પવનથી ખરી પડીને પાંદડાના ઢગલા જમીન ઉપર પડ્યા છે તે ખસેડીને હાથ વતે રાજા જમીન સાફ કરેછે, એટલે પાંદડાંમાં ઢંકાએલી જળાધારી સહીત માહાદેવની મુરતી રાજાની નજરે પડી તે જોઇ રાજા બહુ હરખાયો કે હુ કોઇ દેવને ખોળવા નિકળ્યો હતો તે માગ

રા ઉપર કૃપા કરીને મને સામા આવી મળ્યા માટે હું આ જગાએ રહીને માહાદેવ આગળ તપ આદરીને પૂજન કરૂં, એમ ધારી ત્યાં રહયો. પૂજન કરતાં બાર વરસ વીતી જવા આવ્યાં તો પણ માહાદેવ કાંઇ પ્રસન થયા નહી એવા માં એક દાહાડો બે શીકારીઓ શીકાર કરવા નિકળ્યા હતા, તે શીકારીઓ ઝોળીઓ ખભે ભરાવી ચાલ્યા આવેછે; તેઓએ વેગળેથી રાજાને અને ઘોડાને દીઠા એટલે વિચાર કરેછે કે આપણે પેલા આદમીને મારી નાંખી તેની પાસેથી ઘોડો લઇ જઇએ. એટલ માં તેઓને દેખીને રાજા વિચાર કરેછે કે આ કોઇ લુટારા છે તેઓ આ ઘોડાની લાલચે મને મારી નાંખશે. આપણે રાજપાટ મુકીને મરવા સારૂ તો અહીં આવ્યા છીએ ત્યારે હાથે મરવું તે કરતાં પરાયા હાથે મોત થશે તો આતમ હત્યા કરેયા બાબત નરકમાં જવું નહી પડે અને હું સારી ગતીએ જઇશ એમ હીંમત રાખીને રાજા બેઠા છે: એટલામાં પેલા શીકારી આવી પોહોચ્યા અને કરડી આંખ કરીને ઉભા રેહયા એટલે રાજાએ કહ્યુ કે જે તમારા મનમાં હોય તે તાકીદથી કરી નાંખો એટલે હું આ દુઃખમાંથી છુટીને તરત પરમેશ્વરની પાસે સુખમ જઇ બેસુ. આ વાત સાંભળીને શીકારી વિચારમાં પડયા કે આ કોઇ મોહોટો માણસ છે કારણ કે આપણે એક ગાઉ ઉપર જે વિચાર કરયો હતો તે તેના જાણવામાં આવ્યો માટે માનો ન માનો પણ આ કોઇક દેવતા છે એમ ધારી મારવાની વાત ભુલી જઇને હાથ જોડી રાજાને પૂછેછે કે માહારાજ તમે કોણ છો અને અહીં જંગલમાં શા કારણે બેઠા છો રાજા કહે ભાઇ હું રાજા છું પણ માહારે પેટ કાંઇ છોકરૂ નથી માટે વાંઝીયા મેહેણુ ભાગવા સારૂ આ માહાદેવની શેવના કરૂછુ. તે સાંભળી શીકારીઓ વિચાર કરેછે કે આપણે પેટ

પણ છોકરૂ નથી અને વાંઝીયા છીએ માટે આગની જો
ડ બેસીને માહાદેવની શેવના કરીશું તો પુત્ર થશે એમ ધા
રી ઝાડ ઝોળીઓ ભરાવી માહાદેવની શેવા કરવા બેઠા.
ત્યાં બે ને ત્રણ દીવસ થયા કે પેલા શીકારીઓને ભુખ
લાગી અને તેમનાથી ભુખે રેહેવાયું નહી એટલે વિચાર
કરયો કે આપણાથી હવે ભુખે રેહેવાશે નહી અને આપ-
ણી પાસે શીકાર લાવેલો તઈયાર છે તે ખાઈએ એમ ધા
રી ઝોળીમાંનો શીકાર બાહાર કાહાડીને માહાદેવની જળા-
ધારી ઉપર મુકી કાપવા માંડયો એટલે તમામ જળાધારી
અને શીવ લીંગ રૂધીરથી ભરાયું. આવું અઘોર કરમ જો
ઇ માહાદેવ અકળાયા કે આ પાપી કેમ કરવા જશે નહી
અને મને ભ્રષ્ટ કરી નાંખશે. એમ ધારી પોતે જોગીનો વે
શ લેઇ શીકારીઓના સામા આવી ઉભા રહ્યા અને શી
કારીઓને કહ્યુ કે અરે મુરખ તમે આ શુ કામ કરોછો
અને. અહિંઆં કેમ આવ્યા છો? શીકારીઓએ કહ્યુ કે અ
મારે પેટ કાંઈ છોકરૂ નથી માટે માહાદેવના પાસે પૂત્ર લે-
વા આવ્યા છીએ તે આપશે એટલે જઇશુ લીધા શિવાય
જનાર નથી. માહાદેવે વિચારયુ કે આ પાપીઓને હવે પૂ
ત્ર આપુ એટલે અહિંઆંથી જાય. એમ ધારી માહાદેવ
શીકારીઓને કહ્યુ કે ઘેર જાઓ તમને પુત્ર થશે. શીકારી-
ઓ કહે કે વચન આપો તો જઇએ પછી માહાદેવ વચન
આપી અંતરધ્યાન થયા અને શીકારીઓ હરખાતા હરખા
તા પોતાને રસ્તે પડયા. આ તમાસો જોઇ રાજા વિચાર
કરેછે કે આ પણ કરમની વાત છે. હું બાર બાર વરસ
ના અપવાસ કરીને શેવના કરૂછું પણ માહાદેવ મને કોઇ
દીવસ સ્વપનાગાંએ દેખાતા નથી અને આ બે પાપી ચં
ડાળ એક બે દીવસ આવીને બેઠા અને માહાદેવની જળા-
ધારીમાં અપવીત્રતા કરી તેમને માહાદેવે પુત્ર આપ્યા મા

ટ હું પણ તેમની માફક કરૂ; એમ વિચારી પોતાના ઘો-
ડાનું દોરડું છોડીને ઉંચુ ઝાડ સાથે બાંધ્યું અને પોતાના
બે પગ બાંધીને પોતે નીચે માઠે જુમતા લટકીને એક
હાથે માહાદેવની મુરતી ઉપર કટાર પકડીને હીંચકા ખાવા
લાગ્યા એટલે કટારના અણી સાથે અથડાઈ માથુ ઘુંસવા
લાગ્યું અને માહાદેવની જળાધારી લોહોથી ભરાવા લાગી
આવી કમકમાટ ભરેલી રીતે રાજા કમળ પૂજા કરેછે તે જો
ઇ શીવને ઘણોજ ત્રાસ આવ્યો અને એકદમ રાજાના સા
મા આવીને ઉભા રહ્યા અને રાજાને કહ્યુ કે તુ આટલુ
બધુ શુ કરવાને કરેછે. રાજા કહે કે માહારાજ હુ બાર બા
ર વરસથી પૂત્રની આશાએ રાજપાટ મુકી ભૂખ તરસ વે-
ઠીને તમારી શેવના કરૂછું તો પણ તમે પ્રસન થયા નહી,
અને પેલા શીકારી પાપી કરમના કરનાર તેમને તમે એક
બે દીવસમાં પૂત્ર આપ્યો માટે માહારે તો હવે તમારે મા
ટે મરવું છે. માહાદેવ કેહેછે કે જેણે જેવું કરયું હશે તેને
તેવું ફળ મળશે મેં એમને પૂત્ર આપીયા પણ ત પુત્ર છા
ણમાં કીડા પેદા થઇ ત્રીજે દીવસે મરી જાયછે તેમ ઉછ
રીને મરી જશે અને તને જે પુત્ર આપવાનો તે કાંઇ ના
મના કરવા લાયક થશે માટે હવે તુ તાહારા પગ છોડી
નાંખ હુ તાહારા ઉપર ઘણો તુષ્ટમાન થઈ ગયો છું પછી
રાજાએ હાથ પગ છોડી નાંખી બે હાથ જોડી પોતે મા-
હાદેવની સામે ઉભા રહ્યા છે. માહાદેવે પૂછયુ કે તમારે
કેટલી રાણીઓ છે, રાજાએ કહ્યુ કે સાત રાણીઓ છે તે
માં છ માનીતી અને એક અણમાનીતસ છે; પછી માહા-
દેવે કહ્યુ કે ઉંચુ જો ઝાડ શેનું છે. રાજાએ ઉંચુ જોયું
એટલે આંબાનું ઝાડ દીઠું પછી માહાદેવે કહ્યુ કે તેના ઉ
પર ફળ છે કે નહી. રાજાએ બીજી વાર સામુ જોયું તો
ઉપર કેરીઓ ઝૂલી રહેલી છે અને તે કારમી દેખાય છે,

તે જોઈ રાજાએ કહ્યું કે માહારાજ શીન રતે કેરીઓ ખર કી રહી છે માહાદેવે કહ્યું કે આ માહારો ઘોકો લઈને જા અને આંબા ઉપર માર પછી જે કેરીઓ નીચે પડે તે તાહારી રાણીઓને ખવરાવજે એટલે પુત્ર થશે જો વધા રે લોભ કરીશ તો બાર વરસની મેહેનત નકામી જશે માટે બીજી વાર મારીશ નહી. એટલું કહી શીવ અલોપ થઈ ગયા. પછી રાજાએ આંબા ઉપર ઘોકો મારયો કે સાત કેરીઓ નિચે પડી તે લેઈ ઝોળીમાં નાંખી માહાદેવ ની પાસે હાથ જોડીને કહ્યું કે—

દુહો—જગધર માહાદેવ તમને વીનવુંરે, હુ તો બળી બ ળી લાગુ પાયરે. હુતો૦ વાંઝીયા મેહેણું માહરૂ ભાગીયુંરે માહારી સદાએ કરજો સાહાયરે. મા૦ વિધવા નગરી મા હારીસધવા થયરે, કાંઇ ભાગ્ય તણો નહી પારરે. કાં૦ મેહે ર કરીરે માહાદેવજીરે મને આપ્યો નવો અવતારરે. મ૦

હે માહારાજ તમે માહારૂ વાંઝીયા મેહેણુ ભાગ્યું તેથી માહારા ભાગ્યની કાંઇ સીમા રહી નથી અને માહારી નગ રી કે જે માહારા વગર સુની પડી હતી તે હવે મને જોઇ ઘણી ખુશી થશે અને બહુ સુખ પામશે, કેમકે મને તમે આજ નવો અવતાર આપ્યો હુ નગરમાથી નાસરયો ત્યારે તો મરી ગયા બરાબર હતો. એવી રીતે રાજાએ માહાદેવને અરજ કરી અને પ્રદક્ષણા ફરીને ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈ ને નગર ભણી ચાલ્યા ગયા. નગર નજીક આવ્યું એટલે લોકોએ રાજાને દીઠા અને રાજા આવ્યાની વાત ચાલી તેથી તમામ રઇયત બહુ ખુશી થઇ; ફુલશંગ વજીરે પો તાનું બધુ લસ્કર શણગારયું અને સોના રૂપાનાં ફુલ પ- ડાવી મોહોટી ધામ ધુમથી વાજતે ગાજતે રાજાની સામે આવ્યા, રાજાને પ્રધાને તથા રાણીઓએ તથા રઇયતે સો ના રૂપાના ફુલથી વધાવ્યા અને રાજા પોતે રાણીઓના

મોહેલમાં ગયા અને પોતાની છ માનીતી રાણીઓને બોલાવી પેલી સાતે કેરીઓ આપી દીધી. રાણીઓએ તે કેરીઓ ખાધી અને ગોટલા છોતરાં મોહેલની બાહાર ફેંકી દીધાં. પેલી અણમાનીતી રાણી દામાવંતીએ પોતાની દાસીને કહ્યું કે તું માનીતી રાણીઓના મોહેલ આગળ જા અને જો કે રાજા કાંઈ નવી ચીજ લાવ્યા છે? બારે વરશે રાજા ઘેર આવ્યા છે માટે કાંઈક લાવ્યા હશેજ અને તે ચીજમાંથી નકામું બારેણું ફેંકી દીધું હશે તે લઈ તું આવજ. તે સાંભળી દાસી માનીતી રાણીઓના મોહેલ આગળ આવીને જુવેછે તો કેરીઓનાં ગોટલા છોતરાં પડેલાં દીઠાં તે જોઈને દાસીને અચંબો લાગ્યો કે આ રતમાં તો આંબાનાં પાંદડાં સરખાંએ ખરી પડેછે તો કેરીઓ કયાંથી માટે આ કેરીઓજ નવીન ચીજ જણાય છે; એમ ધારી કેરીઓનાં ગોટલા છોતરાં વીંણી લઈને પોતાની બાઈ દામાવંતીને આપ્યાં ને કહ્યું કે બાઈ રાજા તો નવીન ચીજ કેરીઓ લાવ્યા છે તેનાં ગોટલા છોતરાં પડેલાં હતાં તે હું લાવી છું. દામાવંતી કહે કે ગોટલા છોતરાં પણ આપણે કામનાં છે. એમ કહી પાંણી કુટીને તેની રાબ કરીને પીવાનો વિચાર કરેછે એટલામાં તેને વેહેમ આવ્યો કે આ દેવતાઈ ફળ છે તેથી એમાં કાંઈક દઈવત હોય અને મને ફરી ગરભ રહે તો પછી રાજા આળ મુકે અને તે ખરૂં મનાય કારણ કે માહારે મોહોલે રાજા આવતા નથી માટે હું ફુલશંગ વજીરને બોલાવી તેની રૂબરૂ પીઉં તો કોઈક દીવસ રાજાને મોહોડે માહારી સાખ પુરે એમ ધારીને ફુલશંગ વજીરને તેડવા મોકલ્યું. દાસીએ ફુલશંગ વજીરને કહ્યું કે માહારાજ માહારી બાઈ તમને તેડેછે, માટે હાલ ચાલો. ફુલશંગ વજીર દામાવંતીના મોહોલે આવ્યા. તેમને આસન આપ્યું. વજીર કહે રાણીજી

તમે મને કેમ તેડયો છે ને એવું શું તાકીદનું કામ પડયું છે તે મને કહો. રાણી કહે કાંઈ મોહોટું કામ નથી સહેજ વાત છે તે તમને કહું છું. રાજા પૂત્રની આશાએ બાહાર ગયા હતા ત્યાંથી બારે વરશે આવ્યા ત્યારે કેરીઓ લાવ્યા હતા તેનાં ગોટલાં છોતરાં માહારે હાથ આવ્યાં છે તેની રાખ કરી પીવાનો મેં વિચાર કરયો છે; પણ કદાચ કોઈ મોહોટા પૂરૂષે તે કેરીઓ પૂત્ર થવા સારૂ આપી હોય ને કદી મને ગરભ રહે તો રાજા માહારે માથે કલંક મુકે શાથી જે હું રાજાની અણમાનીતી છું તે વાસ્તે તમને, વચમાં રાખવા તેડાવ્યા છે. વજીરે કહ્યું કે બાઈ એમાં તે શું છે તમે સુખેથી રાખ પીઓ ને પુત્ર થશે તો તમારી વતીનો હુ રાજાને જવાબ દેઈશ. એવી રીતે વજીરે ધીરજ આપી એટલે દામાવંતી રાણીએ વજીરના દેખતાં ચંદ્ર સુરજની સ્તુતી કરવા માંડી.

દુહો—ચંદ્રમા સુરજ તમને વીનવુંરે, માહારી સાયેરી પૂરજો સાખરે; મારી૰ રાજા મોહોલે નથી આવતારે, મને કુડાં ચડાવે આળરે. મને૰ પીતા વીના તુને પૂત્ર થયોરે, એવી આપશે મુજને આળરે. એવી૰ જગદાર માહાદેવ તમને વીનવુંરે, માહારી બલેરી રાખજો લાજરે; મારી૰ પુત્ર પ્રમાદાનો આપશો તો, માહારાં સરશે સઘળાં કાજરે માહારાં૰ કુલશંગ વજીર તમને વીનવુંરે૰ માહારી સાયેરી પૂરજો સાખરે; માહારી૰ રાજા મોહોલે નથી આવતારે, મને કુડી ચડાવશે આળરે. મને૰ પીતા વીના તુને પુત્ર થયોરે, એવી આપશે મુજને આળરે. એવી૰

હે કુલશંગ વજીર તમારી અને ચંદ્ર સુરજ સાખે હું આ કામ કરૂં છું. જો માહારા ભાગ્યમાં હોય ને માહાદેવજી મને પૂત્ર આપે તો માહારી લજ્યા તમારા અને તેના હાથમાં છે. એટલું કહી રાણીએ કુલશંગ વજીરને વી

કામ કીધા એટલે તે પોતાને ઘેર ગયા. હવે રાણીએ વિચાર કર્યો કે રાબ પીધાથી કદાચ મને પૂત્ર થશે તો તેને ચડવા લાયક ઘોડો જોઇશે માટે મારી ઘોડીને અડધી રાબ પાઉ તો વછેરો તેના જેવોજ થાય; એવું ધારી અડધી પોતે પીધી અને અડધી ઘોડીને પાઇ, તે દીવસથી રાણીને અને ઘોડીને સાથે ગરભ રહયો. અને માનીતી રાણીઓને પણ કેરીઓ ખાધેથી ગરભ રહ્યા, અને જ્યાં નવ મહીના પૂરા થયા એટલે સાતે રાણીઓને પૂત્ર અવતર્યા અને અઢાર મહીને ઘોડીને પણ મારૂ જોરાવર વછેરો થયો. માનીતી રાણીઓને રાજાએ કેરીઓ આપી અને રાણી દામાવંતીને અણમાનીતી જાણીને આપી નહી એટલો વેરો વંચો કરવાથી માહાદેવ કોપાયમાન થયા તેથી છ રાણીઓના પૂત્ર કદરુપા અને લુલા લંગડા અવતર્યા અને હેત કરીને ગોટલા છોતરાંની રાબ પીનારી પેલી અણમાનીતી દામાવંતી રાણીને માંહા કાંતીવાન અને તેજસ્વી પૂત્ર પેદા થયો. પેલી છ માનીતી રાણીઓને પૂત્ર આવ્યાની વધામણી રાજા પાસે ગઇ તેથી રાજા ઘણું હરખ્યા. પણ અણમાનીતીને પુત્ર થયો તેની કોઇને ખબરજ નથી. સવારના પોહોરમાં રાણી દામાવંતી પોતાની દાસીને બોલાવીને કેહે છે.

દુહો—દાસીરે માહારી જોને બેનડીરે, તુંતો ઝટપટ તઇયાર થાયરે; તુંતો૦ જનમોત્રી કરાવીને પૂછીએરે, કાંઇ જોશીને તેડવા જાયરે. કાંઇ૦

અરે દાસી તું ઝટપટ તઇયાર થઇને જઇ જોશી બાવાને બોલાવી લાવ કે આપણે બાઇની જનમોતરી કરાવીએ દાસી જોશીને બોલાવી પોતાની બાઇ પાસે આવી. રાણીએ કહ્યુ કે માંહારાજ કુંવર આજ રાતે અવતર્યા છે માંટે કીયા નખેતરમાં જન્મ છે અને તેતેનું નામ શું પાડવું

તે મને કહો. જોશી બાવાએ જન્મ અક્ષર તઈયાર કરી ઞ ઉ ઉપરથી નામ કાહાડીને કહ્યુ કે—

દુહો—સારે નખેતરે કુંવર આવીયારે, એતો રાએ પી- તાનો ઠામરે; એતો૦ ધરણી ધરજે એના તેજથીરે, એ નું મતીઓ મારૂ આવે નામરે. એનું૦ જોર મલે સહુને જીતશેરે, એતો ભરશે મોહોટી મોટી હામરે; એતો૦ જ ગશર માહાદેવ એના સહાયનારે, એનું ગજરા મારૂ પાડો નામરે. એનું૦

ભાઇ તો એવા શુભ અને તપકારી નખેતરમાં જન- મ્યા છે કે તે તો માહા પરાક્રમી જોરાવર અને હાંતીલા ન થશે, પોતાની બુદ્ધિથી કામ કરશે, આમની સાથે બા થ ભીડવાની હાંમત ચાલશે અને એના તેજથી આખી દુ નીઆં અંજાઇ જઇ એને વશ થશે. પોતાની ગાદી પોત ભોગવશે, પણ બાર વરસની ઊંમરમાં કુંવરને વનવાસ જ વું પડશે. વનમાંથી આવ્યા પછી કુંવર ગાદીએ બેસશેઅ ને સઉ સારાં વાનાં થશે કેમકે તેને માથે માહાદેવનો હાથ છે અને તેનું રક્ષણ કરનાર પણ માહાદેવ છે માટે કુંવર બહુ બળવાન અને બુદ્ધિશાળી થશે અને શાસ્ત્ર પ્રમાણે ના મ બે આવેછે. એક મતીઓ મારૂ અને બીજુ ગજરોમા રૂ એ બેમાંથી બા તમને જે ગમે તે નામ રાખજો પણ માહારી નજરમા તો ગજરો મારૂ નામ ઘણું સારૂ છે એ વુ કહવાથી રાણી ઘણુ ખુશી થયાં અને હસીને કહ્યુ કે

દુહો—ઝટપટ ઉઠો માહારી દાસીઓ, તમે પેહેરોન દ ક્ષણી ચીરરે; તમે૦ થાળ ભરી સગ મોતીડો, તમે વધા. વો બાવન વીરરે. તમે૦

જોશી માહારાજને મોતીએ વધાવી લ્યો અને ઝવેરનો એક થાળ ભરીને આપો તે શિવાય સોનાં પાઘડી અને હા રા જડીત સોનાનાં કડાં પેહેરાવો. દાસીએ તે પ્રમાણે સર

રવે આપ્યું એટલે જોશી માહારાજ રાજી થઈ પોતાને ઘેર ગયા. રાણી દામાવંતીના હરખની પણ કાંઇ સીમા રહી નહી. તેણે બ્રાહ્મણ, ભાટ, ભવઈયા અને યાચક માગણ લોકોને ધન આપી ખુશી કરચા. હવે કુંવર દીવસે ન વધે તેમ રાતે વધે. એ રીતે સાત વરસની ઊમરના થયા એટલે ભણવા સારૂ મુક્યા. ભણી ગણીને માહા વિદ્વાન થયા અને જેમ જેમ મોહોટી ઊંમરે થતા ગયા તેમ તેમ કુંવિયાડી ચતુરાઇ અને અંગની ખુબી બાહાર નીકળવા માંડી. એક દીવસ જામ રાજાએ પોતાની માનીતી રાણીઓના કુંવરને દરબારમાં બોલાવ્યા અને તેમની ગાદીઓ પોતાની પાસે નંખાવી તે ઉપર બેસાડ્યા. કુંવરોને જોઈને તમામ સભા લાજવા લાગી અને માહોમાંહે સઉ રાજાથી છાના હસવા લાગ્યા, એટલે કુલશંગ વજીર વિચાર કરેછે કે આ વખત જો દામાવંતીના કુંવરે ગજરો મારૂ હોય તો બધી સભા ઝાંખી પડી જાય પણ રાજાના કહ્યા વગર તેડી કેમ લવાય રાજા ગુસ્સે થાય તે શિવાય બાજી તો કાંઇ હરકત નથી. અર રાજા ગુસ્સે થશે તો થા પણ આ વખત તો કુંવરને તેડી લાવું. એમ ધારી વજીર દામાવંતી રાણીને મોહોલે આવ્યા અને રાણીને કહ્યુ કે બાઈ તમારી પાસે એક ચીજ માગવા આવ્યો છુ રાણી કહે ભાઇ અણમાનીતી પાસે એવા તે શી ચીજ માગવાની છે કે તમે અકાએક માહારે ત્યાં પધારચા. માહારા મોહોલ કરતાં તો તમારા રાજાને ત્યાં જે જોઇએ તે હશે માટે માહારી પાસે જે માગશો તે આપી શકાય તેવી હશે તો હુ હાજર કરીશ. માટે કહો તમારે શી ચીજનો ખપ પડ્યો છે. વજીર કહે બાઈ ચીજ તો કાંઇ નથી પણ તમારો કુંવર રાજા પાસે માહારી સાથે મોકલો એટલી માહારી અરજ છે. રાણી કહે કે માનીતી રાણીઓના છ કુ

વરે છતાં માહારો કુંવર વગર રાજાને શું કામ અટકી રહ્યું છે? પ્રધાને કહ્યું કે રાજાને તો કામ નથી પણ સેહેજ હું તેડવા આવ્યો છુ કેમકે ત્યાં રાજાના સરવે કુંવર આવી ને બેઠા છે તેમને જોઇને તમામ રઇયત ખાઇ ચરેછે મા ટે હું તેડવા આવ્યો છુ. દામાવંતી કહે ભાઇ રાજાએ અ ને માહારે અંટસ છે તે તમે જાણોછો માટે માહારા કુંવ રેને કાંઇ કરે ત્યારે માહારો શો ઉપાય. વજીરે કહ્યું કે જ્યાં સુધી માહારા જીવમાં જીવ છે ત્યાં સુધી ગજરા મારૂનો વાંકો વાળ થવા દેનાર નથી રાણી કહે ત્યારે તમારી સાથે ગોકલુંછુ પણ જો માહારા કુંવરને કાંઇ થશે તો હું આપ ઘાત કરીને મરીશ તેથી તમને હત્યા લાગશે, માટે કુંવર ને સંભાળવાની હિંમત હોય તો લઇ જજો. વજીરે કહ્યુંકે તમારે કુવરની કશી ફીકર કરવી નહી, કુંવર માહારા મા થા સાટે છે. પછી દામાવંતીએ કુંવરને કહ્યું કે ભાઇ આ પણા વજીર તેડવા આવ્યા છે તેમની સાથે દરબારમાં જવા માટે સારા શણગાર પેહેરો અને ત્યાં જઇ એવી હું શિયારી બતાવો કે જેથી મારી કુખને એબ ન લાગે. ત સાંભળી ગજરા મારૂએ પોતાના શણગાર સજવા માંડયાં.

દુહો—કસબી મંડીલ માથે બાંધીયુંરે, કાંઇ શીરપેચ નો ચળકાટરે; કાંઇ૦ કાનમાં તોરારે માંહી સોભતારે, જે. માં મોતી મણીનો ચળકાટરે. દુજેમાં૦ જરકશી જામો પેહે રીઓરે, માંહી ઝીણેરા ઝળકે તારરે; માંહી૦ હીરા જડીત્ર કંઠે હારડોરે, તેની શોભાનો નહી પારરે. તેની૦ સેલે કસી કમર બાંધી છેરે, કાંઇ રેશમીઓ સુરવાળરે; કાંઇ૦ કનક કમરપટો કેડમાંરે, તેમાં ઝોલાં ખાય તરવારરે. તેમાં૦ કેડ માં કટારી છે વાંકડીરે, કાંઇ દીસેછે નાનેરા બાળરે; કાં૦ હાથમાં ઝાઝીરે ભમર ભાલડીરે, કાંઇ બાંધિ ઢળકતી ઢાલરે કાંઇ૦ અગર બખમાં નાંખી શીરમાંરે, કાંઇ ઓળી મૂકયા

छुटा केशरे. कांई० लांबां टुंकारे माहरू डग भरेरे, कांइ थो डे बाजे वेशरे; कांइ० काम कुंवर बन्या माहरूजीरे, जा णे तेज तणो अंबाररे. जाणे० कुलसंग वजीरनी झाली आंगळीरे, कांइ माहरूजी चाल्या दरबाररे. कांई०

गजरा माहरूए बहु सुंदर वस्त्र अने हीरा मोतीनां घ रेणां पेहेरी कमरमां कटार अने तरवार लटकावी दीधां छे तेना शरीरनी अंदर खुशबो मघमघी रही छे एवी री तना ठाठ माठथी माताने पगे लागी वजीरनी साथे दरबा रमां जायछे, मारगमां वजीरने पूछ्युं के दरबारमां पेसवा नो रस्तो एकज छे के बीजो क्यांई आडो अवळो छे; कारण के हुं राजाने नमवानो नथी अने जो सामा आ- वुं तो माहारे नमवुं पडे. आ वात सांभळीने वजीर गभ रायो के आ माहारी साथे आवुं बोले छे तो पछी राजाने शुं केहेशे पण जेर जे थयुं ते खरूं एवुं धारी राजानी बेठकनी पुठे बारी हती ते उघाडीने वजीर अंदर गया, पछी माहरू विचार करे छे के जो पेहेलु माथु घालीशु तो नमा केहेवाईशु माटे पेहेला पग घालीने अंदर जवु. ए रीते गजरामाहरू दरबारमां आवी राजानी जोडे उभा र हयो कुलसंग वजीर पण राजानी पासे बेठा, कुंवरने जो तांज सभा झाखी थई गई. अंधारी राते तारा मंडळ मां चंद्र प्रकाशी रहे ते प्रमाणे कुंवरनुं तेज जोतांज प्रधा नने पूछे छे के आ कुंवर कोनो छे; त्यारे प्रधाने क- हयुं के माहाराज आ छ कुंवर जेना छे तेनो ए पण छे, राजा कहे माहारे छ राणीओना छ कुंवर छे, अ ने वळी आ कुंवर कोनो, प्रधान कहे आपनी अणमा- नीती राणीनो ए छे. राजा कहे हुं तेना मेहेले जतो न थी तो कुंवर केम पेदा थयो. प्रधाने कह्यु के माहादेवनी आपेली सात केरीओ तमे छ मानीती राणीओने आपे-

લી તે રાણીઓએ કેરીઓનાં ગોટલા છોતરાં ફેંકી દીધેલાં તે આણમાનીતીને હાથ આવ્યાં તેની રાખ કરીને માહારા દેખતાં પીધી તેથી આ કુંવર પેદા થયો છે રાજા કહે માહારો કુંવર હોય તો માહારી આગે આવી મને સલામ કરે. ગજરો મારૂ કહે હું સાત જણ સિવાય બીજા કોઈને સલામ કરતો નથી રાજા કહે કે માહારાથી ચઢીયાતા બીજા સાત કીયા છે, ગજરો મારૂ કહે કેઃ—

દુહો—પેહેલી સલામ માહારી માતનેરે, જેણે નવ માસ રાખ્યો પેટરે; જેણે૦ દેહી કષ્ટીને ઉછેરીયોરે. માહારી ઘણી એક કીધી વેઠરે. મા૦ બીજી સલામ જગશર માહાદેવનેરે, જેણે પેટમાં ગરભજ દીધરે; જેણે૦ જઠરા અગ્નિથી મુને બળતોરે, માહારી રક્ષા ઘણી એક કીધરે. મા૦ ત્રીજી સલામ માહારા પ્રભુનેરે, જેણે આહાર આપ્યો અવતારરે; જેણે૦ જીવતાં લગી જગ આપશેરે, એતો૦ મુવે ઉતારે ભવ પારરે. એતો૦ ચોથીરે સલામ માહારા રેવંતનેરે. એતો રણમાં રમાડી લાવે ઘેરરે; એતો૦ ગામ થેકી પડે પરગામમાંરે, એની કોઈ ન જાણે પેરરે. એની૦ પાંચમી સલામ માહારા ખાંડાનેરે, એતો રણમાં કરે મીઠા ઘાવરે; એતો૦ દુસ્મન દુર રહે દેખીનેરે, માહારૂ ભુડનુ તારે નાવરે. મારૂ૦ છઠી સલામ માહારી ઢાલનેરે, એતો રણમાં હથીયા કેરી ઓથરે; એતો૦ દુસ્મન જોઈ ઝડપ ઉડતીરે, માહારી પડતી બચાવે લોથરે. માહારી૦ સાતમી સલામ ધરતી માતનેરે, એતો મુવા જીવતાનો વિસામરે; એ૦ પ્રાણી માત્ર સઉ પેટ ભરેરે, કાંઈ જીવતાનું જીવન ઠામરે.

પેહેલી સલામ માહારી જનેતાને કે જેણે નવ મહીના સુધી પેટમાં રાખ્યો, પોતે દુઃખ વેઠીને મને મોહોટો કર્યો. બીજી જગશર માહાદેવને કે જેણે ગરભ આપી જઠરા અગ્નિથી માહારી રક્ષા કરી છે. ત્રીજી જગત કરતા

પરમેશ્વરને કે જેણે અવતાર આપ્યો અને જે જીવતાં સુધી કીરતી વધારી મુવા પછી સ્વરગે લેઇ જશે. ચોથી માહારા રેવંતને કે જે ગામ પરગામ જઈને સાંજે વનમાંથી ઘેર લાવેછે. પાંચમી સલામ મારી તરવારને કે જે લડાઈમાં દુસ્મનનું દળ કાપીને માહારો જય કરે. છઠી સલામ મારી ઢાલને કે જે દુસ્મનોના સપાટાથી બચાવે, અને સાતમી સલામ ધરતી માતાને કે જેના અંદર મુવા જીવતા સમાય છે અને બધા પ્રાણીઓનો ગુજરો ચાલેછે માટે તેને નમુછું બીજા કોઈને હું નમતો નથી.

કુંવરનાં આવાં વચન સાંભળી રાજાને બહુ ક્રોધ ચડ્યો અને તેનું મસ્તક છેદી નાંખવા હુકમ કીધો એટલે વજીરે કહ્યું કે માહારાજ હું રાણી પાસેથી માગીને લાવ્યો છું તેવો પાછો પોહોચાડવાને કરાર છે માટે ત્યાંહાં પોહોચાડ્યા પછી ગમે તેમ કરજો. એમ કહી કુંવરને લઈ દરબારમાંથી નિકળ્યા. રસ્તામાં આવતાં એક એંસી વરસની ઘરડી ડોસી આવતી દીઠી. એટલે કુંવર પ્રધાનને કહે છે કે આ ડોસીને અહિં બોલાવો, એને એંસી વરસ થયાં છે માટે સો સવાસો વરસની વાત જાણતી હશે. પ્રધાને વિચાર્યું કે કુંવર ઘણા ચતુર છે માટે રાજાની પાછળ અંતે આ કુંવરનેજ ગાદી મળશે માટે તેની ચાકરી ફોક જશે નહી એવું ધારી ડોસીને કુંવર પાસે બોલાવી કહ્યું કે ડોસી મા તમને કેટલાં વરસ થયાં હશે? ડોસી કહે કે આશરે એંસી થયાં હશે. કુંવરે કહ્યું કે ત્યારે તમને સો સવાસો વરસની વાત યાદ હશે. ડોસીએ કહ્યું કે અવસ્થા થઈ છે તેથી થોડું યાદ હશે. કુંવરે પૂછ્યું કે આ ગામમાં પ્રથમ રાજ કોનું હતું. ડોસીએ કહ્યું કે ભાઈ વીરાજી ઠાકોરનું આગળ રાજ હતું ને આજે તો આ જામ રાજા રાજ કરે છે, કુંવરે પૂછ્યું કે વીરાજીના વંશમાં હાલ

કોઇ છે. ડોસી કહે બધાં મરી ગયાં પણ સોળેક વરસનો એક છોકરો છે. કુંવરે કહ્યું કે તે છોકરાને તેડી લાવો તો ઠીક એમ કહી ડોસીને દસ મોહોરો આપી. ડોસી દશ મોહોરો દેખીને બહુ ખુશી થઇ અને લાકડી ટેકીને ચાલતી હતી તે ખમ મુકી તાકીદથી પેલા છોકરાને કુંવર પાસે તેડી લાવી પછી પોતે ઘેર ગઇ. હવે પેલા છોકરાને કુંવરે પૂછ્યું કે ભાઇ આ શેહેરમાં પ્રથમ રાજ કોનું હતું, છોકરે કહ્યું કે ઘણા વરસ ઉપર તો માહારા ઘરડા રાજ કરતા હતા પણ તેઓનું જોર ઘટવાથી હાલ આ રાજા રાજ કરેછે. કુંવરે કહ્યું કે કાંઇ જાંહાંગીર તાહારા કબજામાં છે, છોકરો કહે જેટલા ખાઉ તેટલાં ગામ બાહાર ખેતર છે અને ગામમાં હજાર વીઘાં ભોંય છે ત્યાં હજુ લોકો ઝાડે ફરે છે પણ રાજા માહારી ફરીઆદ સાંભળતા નથી. કુંવરે કહ્યું તું એ જમીન મને વેચાથી આપીશ; છોકરો કહે કે વીઘે એક રૂપીઓ લઇને આપીશ. પછી કુંવરે બજાર માંથી રૂપીઆ અને સેલું, મંદીલ, સોનાનાં કડાંનો સરપાવ આપી દસ્તાવેજ લખાવી લેઇ કુંવર વજીરની સાથે પોતાને ઘેર આવ્યો. રાણી કુંવરને જોઇ બહુ ખુશી થયાં. પછી કુંવરે વજીરને કહ્યું કે કાલ સવારે વેહેલા આવજો પેલી જમીન ઉપર મોહોટો મેહેલ બંધાવવો છે માટે કોઇ હુંશીઆર કડીઆ સુતારને બોલાવી જે સામાન જોઇએ તેની યાદ કરાવો. વજીર વારૂ કહી પોતાને ઘેર ગયા. રાણીએ પૂછ્યું કે કેઇ જમીન ઉપર મેહેલ બંધાવોછો. કુંવરે કહ્યું કે આજે આપણે એક હજાર વીઘા જમીન લીધી છે. બીજે દાહાડે ફુલશંગ વજીરે પોતાના ખાનગી માણસને કહ્યું કે એક મેહેલ બાંધવા સારૂ કોઇ ન જાણે એમ સામાન મંગાવી તાકીદથી કામ ચલાવજો કોઇને કેહેશો નહી કે આ મેહેલ ફલાણાનો છે. એવી શીખામણ દઇને

હુંશીયાર કડીઆ સુતારને પોતે ગજરા મારૂ પાસે બોલાવી લાવ્યા. સુતારને મારૂજીએ કહ્યું કે રાજાના મેહેલ કરતાં ઘણો શોભીતો અને મોહોટો મેહેલ કરવો છે માટે તે જમીન સાફ કરાવી ચણવાનું કામ ચાલતું કરો. કુંવરને હુકમ થતાંજ ફુલશંગ વજીરના માણસોએ સામાન મંગાવી ઝપાટાબંધ કામ ચલાવ્યું. ફુલશંગ વજીર રાજા ન જાણે એવી રીતે ગજરા મારૂનું કારભાર કરવા લાગ્યા; થોડા દીવસમાં મેહેલ થયો તે બહુ શોભીતો અને છટાદાર બન્યો દીવાનખાનાં, રંગમેહેલ, ખડગ મેહેલ અને જનાનખાનું બહુ શોભી રહ્યું હતું; હવા ખાવાને વાસ્તે અગાશીઓ, અને તેની અંદર સુગંધી આપનારા ફુલનાં ઝાડ ગોઠવી મુકયાં હતાં, કચેરીને ચોરૂ દીવાનખાનાં ગલીચાથી મઢી લીધા હતા અને જગે જગે લહેરદાર આરસની બેઠકો કરી લીધી હતી ત્યાં ફુવારા છુટી રેહેવાથી સ્વર્ગના જેવી શોભા તે મેહેલની થઈ રહી હતી. ગજરો મારૂ પોતાના સોબતી છોકરાઓને ભેગા કરી એક રાજાની માફક ઠાઠ-દાર કચેરી ભરવા લાગ્યા, અને કસુંબાની લાલચે મોહોટા મોહોટા માણસોની ઠઠ મારૂને ત્યાં ભરાવા લાગી. ગજરો મારૂ અફીણ ખવરાવે અને દુધ સાકર પાય તેથી બંધાણીઓ આખો દીવસ ત્યાં ને ત્યાં પડી રેહેતા હતા; અને રાજા જગના રાવણામાં આવનારા રજપૂતો મારૂના રાવણામાં અડી જતા હતા એવાં રાજા જગે પોતાના પ્રધાનને પૂછ્યું કે આગળી કચેરીના રાવણામાં માણસો ઓછાં આવે છે અને પેલા બંધાણી રજપૂતો કેમ જણાતા નથી, પ્રધાને કહ્યું માહારાજ તેઓ કાંઇક કામમાં રોકાયા હશે અને કોઇ મરી પણ ગયા હશે એમ કહી રાજાને સમજાવ્યો અને મારૂને ત્યાંનો મરમ આપ્યો નહી પણ એક દીવસ પરગામથી બંધાણી ભાટ ગામમાં આવ્યો તેણે એ

કે આદમીને પુછયું કે રાજા રાજ્ય કરે છે કે નહી પેલા આદમીએ તેને બંધાણી ધારીને કહ્યું કે રસ્તામાં એક મોહોટો મેહેલ આવે છે ત્યાં અણગાનીતી રાણીનો કુંવર છે તે તમને અફીણ પાશે. તે સાંભળીને ભાટ મારૂના મેહેલ તરફ આવ્યો; ભાટને આવતા જોઇને ગજરા મારૂએ પોતાના એક માણસ પાસે રેઢીઆ કસુંબાનું તાંસળુ ભરાવ્યું અને બીજાના હાથમાં દુધ સાકર આપી, તેઓ મેહેલ નિચે જઈ ઉભા રહ્યા અને પેલા બંધાણીને આવતાં વાંત તરતજ કસુંબો અને દુધ સાકર પાઇ એટલે ગજરા મારૂના હુકમ પ્રમાણે ત્રીજા માણસે આવીને ભાટને પાઘડી બંધાવી જેથી ભાટ ઘણો ખુશી થયો ને ગજરા મારૂ છજામાં ઉભા રહી જોતા હતા તેમને સલામ કરી ભાટ ગજરા મારૂના જશ ગાતા ગાતા રાજાની કચેરીને રસ્તે થઇ પોતાને મારગે ગયો.

દુહો—ખાંડાંએ મેદાંગે ઘુલે જંગડેરે, કાંઇ લજવી મારયું બન્ને ગામરે; કહ્યો ધનરે અણગાનીતાની કુંવરે, તાહારૂ નવખંડ રેહેશે નામરે. તાહારૂ૦

ગજરા મારૂની કીરતી સાંભળી રાજાને બહુ ક્રોધ ચડયો તેથી તેણે ગજરા મારૂને દેશ પાર કાહાડવાનો હુકમ કરયો અને જો તે ન જાય તો તેને બાંધીને રાજાના પાસે લાવવા કહ્યું. રાજાની દરબારના તમામ માણસો સાંભળી રેહ્યા પણ મારૂના આગળ કેહેવા જવાની કોઇની હીંમત ચાલી નહીં છેવટે બે ચાર મુસલમાન સીપાઇઓ તૈયાર થયા અને તેઓ ગજરા મારૂને ત્યાં રાજાનો હુકમ કેહેવા માટે ગયા. રસ્તામાં જતાં મીયાં ભાઇના મનમાં આવ્યું કે ગજરો મારૂ બહુ ફાકડો છે તેથી રાજાનો પક્ષ મુકરે તેજ ઘડી ઉપર બેસશે અને આપડે તેના હાથ નિચે આવશું ઠરીં પડશે માટે મારૂને દુઃખ લાગે એ

વું કાંઇ બોલવું નહી. એવો વિચાર કરીને મારૂના મહેલ પાસે આવ્યા, ત્યાંનો દેખાવ જોતાંજ સીપાઇઓ ઝાંખા પડી ગયા તેઓ એક બીજાને આગળ કરવા લાગ્યા પણ જવાની અને મારૂને બોલાવવાની કોઇની હિંમત રહી નહી; છેવટ એક ઘરડો ડોસો આગળ થયો અને મારૂની કચેરીમાં ગયો જ્યાં બંધાણી રજપુતોની કચેરીની ઠઠ ભરાઇ છે, વાતના ગપાટા અફીણના સપાટા અને ઉપરે શેરડી સાકરના ઝપાટા ચાલી રહ્યા છે, બીજા તરેહ તરેહના મેવા અને મીઠાઇઓના થાળ ઢગ પડ્યા છે જે જેને પસંદ પડે તે ખાય છે અને મારૂના વાહ વાહ થઇ રહી છે એ બધાની વચ્ચે ઉંચી ગાદી ઉપર શોભીતું સીંહાસન નાંખીને મારૂ તે ઉપર બેઠા છે, અને આજુ બાજુએ મશ્કરાઓ ખુબ મશ્કરી કરી મારૂને રાજી કરે છે એટલામાં પેલો ઘરડો સીપાઇ આવીને કેહે છે કે માહારાજ આપના પીતાએ તમને દેશપાર કરવા સારૂ હુકમ કરેલો છે જે તમને રાજ બારો લેઇ જવાને અમને હુકમ થયો છે. મારૂએ કહ્યું કે જાઓ તમારા રાજાને કહો કે હું તમારા રાજમાં વસતો નથી માટે તમારો હુકમ હું માનતો નથી પણ કરમમાં લખ્યું છે તેથી હું માહારી ઉમ્મર બાર વરસની થઇશ ત્યારે વનવાસ જઇશ, પણ જો તમારે મારવાનું જોર હોય તો હું લડવા તઇયાર છું. સીપાઇ સલામ કરી રાજા પાસે આવ્યો અને કુંવરના કહેલી વાત કહી તે સાંભળી રાજા ફીકરમાં પડ્યા અને પ્રધાનને પુછ્યું કે આ કુંવર શું કેહે છે, પ્રધાન કહે મહારાજ તે ખરૂં કેહે છે કેમકે તે તો અસલ રજવાડાની જમીન વગરની લેઇ ત્યાં મેહેલ બાંધી રહ્યો છે માટે તેના ઉપર તમારી સત્તા નહી, વળી મોસાળનું જોર ભારે છે માટે લડતાં પણ પોહોંચી શકાશે નહી. તે સાંભળીને રાજા છાના રહ્યા મનમાં વિચા-

રેચું કે માહારો પ્રધાન પણ તેની તરફમાં છે તો પછી લ ડીને શુ કરવું, એમ ધારી રાજા છાના રહ્યા. ગજરો મા રૂ મેહેલમાં ચમન કરેછે અને પોતાને પરદેશ જવાનો કે ટલો વીલંબ છે તે જન્મોતરીમાં જુવેછે. એમ કરતાં કું વર અગીઆર વરસના થયા એટલે રાણી દામાંતીના પે ટમાં ફાળ પડી કે હવે વરસ દાહાડા પછી કુવર પરદેશ જ શે માટે અગાઉથી પરણાવીને લફરામાં નાંખુ કે કાંઈ કર તાં સંસારના છંદમાં પડને તે પરદેશ જવું છોડી દે અથ વા જાય તો તે જલદી પાછો ઘેર આવે, કુંવારો હશે તો તેને ઘેર આવવાનું મન થશે નહી એમ ધારી રાણી દામા વંતીએ બ્રાહ્મણને બોલાવ્યો.

દુહો—બ્રાહ્મણ વીરા તુને વીનવુરે, તુતો જાએ જો ગા મો ગામરે; તુતો૦ કુંવર જોગી કન્યા લાવજેરે, માહારૂ એટલુ કરજે કામરે. માહારૂ૦ રૂપે ગુણેરે કાંઇ શોભતીરે, તેમાં ન હોય ખાંપણ કે ખોડરે; તેમાં૦ જેથી મારૂર મા હારો માહી રહેરે, તેતો મળતા જુગતે જોડરે. તેવી૦ ગુણ નહી ભુલુરે હુતો તાહરોરે, તને રાખીશ માહારી પાસરે; તુ૦ મન આપૂરે જોઈએ એટલુરે, તાહારી પુરીશ હુતો આશરે. તાહારી૦

જોશી મહારાજ કુંવરને વાસ્તે એક રૂપ ગુણનો ભં- ડાર કન્યા સોધી લાવા કે જેના પર માહાને કુંવર કદી પ રદેશ જાય નહી એ કામ થયેથી હુ તમને બહુ ખુશી ક- રીશ. બ્રાહ્મણે કહ્યુ કે હાલ તરત મને સો રૂપીઆ વાટ ખરચી માટે આપો. રાણીએ રૂપીઆ સો આપ્યા તે લ ઇને બ્રાહ્મણ રસ્તે પડયો. હવે કમળાવતી નગરીમાં ગુલા- શંગ રાજાને ઘેર એક કુંવરી ગજરા મારૂને લાયક છે, અને તે કુંવરીને કાને ગજરા મારૂની વાત આવેલી છે, તેથી તેણે ગજરા માર શિવાય બીજાની સાથે નહી પરણ

વાનો નિશ્ચય કીધો છે અને તે ગજરાં મરૂની ઝંખના કરતી બરૂએ બેઠી છે. હવે પેલો બ્રાહ્મણ ભટકતો ભટકતો તે નગરીમાં ગયો અને રાજાના મેહેલ નિચે થઈને જાય છે. ત્યાં કુંવરીના સામુ જોઈ ઉભો રહયો. પેલી કુંવરીની નજર પણ બ્રાહ્મણ ઉપર ગઈ એટલે તેના મનમાં આવ્યું કે આ મુસાફરને માહારી સાથે કાંઈ કામ હોય એવું જણાય છે તેથી તેને ઈશારત કરી પોતાના મેહેલ પાસે બોલાવ્યો અને પૂછ્યુ કે—

દુહો—કીયારે મુલકથી તમે આવીયારે, તમે કીયા મુલકમાં જાઓરે; તમે૦ કોની જુઓછો તમે વાટડીરે, તમે કોના સારૂં બેઠી થાઓરે; તમે૦

તમે કયાંથી આવ્યા અને ક્યાં જશો કયારના ભોલ્યાચાલ્યા નગર ઉભા રહી કોની વાટ જુઓછો બ્રાહ્મણે કહ્યુ કે—

દુહો—ઉતર ખંડથી અમે આવીયારે, કાંઈ મુલક જોવાને કાજરે; કાંઈ૦ જોયું નગર રૂડું શોભતુંરે, તમાં રૂડેરૂ ચાલેછે રાજરે. તેમાં૦

અમે ઉતરખંડથી આવ્યા છીએ; કાંઈ કામ નથી પણ નગર નીરખતા ફરીએછીએ. આ શેહેરમાં અમારે કોઈની પીછાન નથી પણ નવી પીછાન કરવી છે. એ સાંભળી ચંપાદેએ ધારયુ કે આ કોઈક રાજાનો લગનીઓ કન્યા શોધવા આવ્યોછે તેને સમ દેઈને પુછુ કે તમે શા કામેઆવ્યાછો

દુહો—શારે કામે તમે આવીયારે, તમે સાચુરે બોલજો આપરે; તમે૦ જુઠું બોલો તો માહારા સમ છેરે, તમને સ્ત્રી હત્યાનું પાપરે. તમને૦

માહારાજ તમે અમારા નગરમાં શા માટે આવ્યા છો તે ખરેખરૂ ન કહો તો તમારે માથે સ્ત્રી હત્યાનુ પાપ છે

દુહો—સાચુ કેહેતારે રાણી સત ચઢેરે, તમને મોહરૂપી વાગશે બાણરે; તમને૦ ધટમાડનથી હુતો આવીયોરે,

કાંઈ કન્યા જોવાને કાજરે. કાંઈ૦ કોઈ નથી એવો જનેતા એ જનમીઓરે, કોઈ નથી સાંભળ્યો કાનરે; કોઈ૦ નામ સાંભળતાં નારી ઢળેરે, કાંઈ વાગે મોહનાં બાણરે. કાંઈ૦

બ્રાહ્મણે કહ્યું કે માંડવગઢના જામ રાજાના કુંવરને માટે કન્યા શોધવા અહી આવ્યો છું. કુંવરનું નામ દેઉ તો તેના ગુણ અને રૂપનું મોહબાણ વાગીને તમે મુરછાંગત થશો. એવો પૂરૂષ કોઈએ કાને પણ સાંભળ્યો નહી હોય. તે સાંભળતાંજ કુંવરીને પોતાના હઈઆનો હાર ગજરોમારૂ યાદ આવ્યો. અને આ બરાહમણ જેના તારીફ કરે છે તે પોતાનો પ્યરો ગજરો મારૂ હશે એમ ધારી તેનું નામ જાણવા સારૂં બરાહમણને ફરી કહ્યું કે—

દુહો—કેઈ જનેતાએ કુંવર જનમીઓરે, એવો કીયા રાજનો કુમારરે; એવો૦ સાચુ બોલ વીરા સતવંતારે, તને આપુ એકાવન હારરે. તુને૦ વચન સુંણીને વીહળ થઈ રે માહારૂ મનડું તે ના રહે ધીરરે; માહારૂ૦ વરમાળા ઘાલુ હું તો હેતશુંરે, કરી આપુ નાણુંદ કેરા વીરરે. કરી૦

માહારાજ તમારે મોહોડે વખાણ સાંભળીને મને ધીરજ રેહેતી નથી; હું તેને વરમાળ આરોપી માહારો માનીતો કરી લેવા આતુર થઈ રહી છું માટે તમે જેનાં વખાણ કરચાં તેનું નામ કહો.

દુહો—કુંવર છે રાજ જામનોરે, એનું ધડમાંડવ છે ગામરે; એનું૦ આણમાનીતીનો દીકરોરે, એનું ગજરો મારૂજી નામરે. એનું૦ પુન્યા હશે તે નારી પામશેરે, કાંઈ ગજરો મારૂજી ભરથારરે; કાંઈ૦ સફલ જનમ થશે તેહનોરે, તેના ભાગ્ય તણો નહી પારરે. તેના૦

માંડવગઢના જામ રાજાની આણમાનીતી રાણીનો કુંવર ગજરો મારૂની સગાઈ કરવા સારૂ હું આવ્યો છું જેણે બહુ તપ કરયો હશે અને જેના ભાગ્યનો ઉદય હશે તેજ ગ

જરા મારૂ પાનશે. કુંવરીએ પોતાના મનમાં ધારી રાખે
લા ગજરા મારૂની ખબર સાંભળીને ગાઢુ હરખ થયો અ
ને પેલા વેતીશાળીગા બ્રાહ્મણને પોતાના પીતા પાસે મો
કલ્યો. બ્રાહ્મણે દરબારમાં જઇને વીવાની વાત કહી એટલે
રાજા રાણી બેને પૂછવા જનાનખાનામાં ગયા અને કુંવ-
રીને પણ ત્યાં બેસાડી પૂછી જોયું. કુંવરીએ કહ્યુ પીતા
જી વર જોઈને વીવા કરજો. રાજા કહે એટલા વર તો સા-
રો છે પણ આપણુ માનીતાનો કુંવર છે એટલે રાજાને મન
ઉતારો થયો છે પણ તેના મામા ઘણા જબરા છે. રાણી
ઓએ વીવા કરવા હા કહી એટલે રાજાએ દરબારમાં આ
વી પોતાની કુંવરી ચંપકનો વીવા ગજરા મારૂ સાથે કર્યો
બ્રાહ્મણ વીવાની વધાઈ લેઈને દમાવંતી રાણી પાસે આ
વ્યો અને સઘળી વાત કહી તે સાંભળીને રાણી ખુશી થ
યાં અને બ્રાહ્મણને બહુ ધન આપી ખુસી કરયો. હવે
જામ રાજા બહુ ક્રોધમાં રહેછે. એક દાહાડો ક્રોધ આવ્યા
થી પોતાની દાસીને કહ્યુ કે તું સવારના પોહોરમાં કાળો
પોશાક અને કાળો ઘોડો ગજરા મારૂના મેહેલ આગળ
મુકીને આવની રેહેજે, જો તે ટેકવાળો હશે તો એક ઘ
ડી ગામમાં ઉભો નહી રહે. દાસીએ રાજાના હુકમ પ્રમાણે
કર્યુ. સવારના પોહોરમાં સુતો ઉઠીને મારૂ ઝરૂખે આ-
વ્યો તેવોજ પેલો ઘોડો અને પોશાક તેની નજર પડ્યાં,
તે જોઇને વિચારયું કે રાજાનું જોર ન ચાલ્યું ત્યારે આ-
જ મને શણીઆણથી દેશવટો દીધો માટે જો હુ ન જાઉ
તો માહારી જનેતાની કુખને ખોબ લાગે માટે માહારા બા
પનો હુકમ માની પરદેશ નીકળવુ જોઇએ એમ ધારી પો
તે દાતણ પાણી કરી જનમોતરીમાં જુવેછે તો તેજ દી-
વસે વનવાસ જવાનું ટાંકણુ આવી રહ્યુ છે તેથી તરત પો
તાના રેવંતને તઇયાર કરી શમ વસ્ત્ર પેહેરી પોતાની મા

પાસે રજા લેવા આવ્યો. કુંવરને આવતો જોઈ રાણીના પેટમાં ફાળ પડી અને આંખમાં આંસુ લાવી કુંવરને પૂછ્યું કે–

દુહો–કોનાં ફોડયાંને કોનાં ઢોળીઆંરે, કુંવર કોનો કરયો ભંજવાડરે; કુંવર૦ કાળે ઘોડને કાળે લુગડેરે, જોઈ લાજી મરે રજવાડરે. જોઈ૦

ભાઈ તેં કોનું બગાડયું છે કે તેણે તને માનભંગ કરયો તે મને કહે. માહારા ભાઈ ઘણા જબરા છે તેઓને લાંછન લાગશે ને સાલસુલાના બેનના છોકરાને વારે કોઈ ચડનાર નથી એમ ગણાશે માટે જેણે તને દુભવ્યો હોય તેનું નામ દે એટલે હું તેનું જડામુળ કહાડી નાંખીશ. કુંવરે વિચારયું કે જો હું રાજાનું નામ દેઈશ તો મહારા મામા પાસે રાજાને હેરાન કરાવશે માટે માહારા કરમનો વાંક કાહાડું જેથી કોઈને દુઃખ ન થાય એમ ધારી કુંવરેકહ્યુંકે

દુહો નથી ફોડ્યાંને નથી ઢોળીઆંરે, મેંતો નથી કરયો ભંજવાડરે; મેંતો૦ કાળે ઘોડને કાળે લુગડેરે, આવી પોહોચી કરમની આડરે. આવી૦ જોશીએ કીધી જનમોતરીરે, એમાં લખીયા હતા લેખરે; એમાં૦ બારે વરશ રેવન ચાલીઓરે, તેમા મીથ્યા ન થાય મીન મેખરે. તે૦ માટે માહારીરે તમે માવડીરે, મુજને ઝટપટ આપજો શીખરે; મુજને૦ ઘડીએ ગમતું નથી શેહેરમાંરે, હુતો દેખુ હળાહળ વીખરે. હુતો૦

મેં કોઈનો બગાડ કરયો નથી, પણ માહારા કરમે મને આ ઘોડો ને પોશાક મોકલ્યો છે, માહારી જનમોતરીમાં બારમે વરશ પરદેશ જવાનું લખેલુ છે. માતાજી વિધાત્રાના લેખ મીથ્યા થવાના નથી, માટે જલદીથી મને રજા આપો. કુંવરનાં વચન સાંભળી રાણીની આંખમાં ચોધારે આંસુ ચાલ્યાં જાયછે, અને કાયા કંપી રહી છે.

દુહો–તમેરે ચાલ્યા મારૂ ચાકરીરે, અમને કોનો દાછો

આધારરે; અમને૦ દુખની વાતો કોને કીજીએરે, માહારી કોણજ કરશે સાહાયરે. માહારી૦

રાણીએ કહ્યું કે કુંવર તું મને કોને આધારે મુકીને પરદેશ જાઓછો?

દુહો—તમને સુંપીરે સમરથ સાસરારે, તમને૦ સોંપી મછરીયાની વાટરે; તમને૦ અહિંઆં રહો તમે સુખથારે, પીયર ગયે મટે ઉચાટરે. પીયર૦

મા૦ અહિંઆં સરવે વાતે સુખછે, અને પીયરમાં માહારા મામા સમરથ છે માટે તમને દુઃખ પડે એમ નથી

દુહો—સાસરીઆમાં મારૂ માહારે રૂસણારે, માહારા પીયરમાં ભોજાઇ ભાંઠરે; માહારા૦ રતન સમોરે કુંવર જાય છેરે, માહારા જીવતરે ઉઠી વાટરે માહારા૦

ભાઇ તને ખબર છે કે તાહારા પીતાનું હેત માહારા ઉપર કેટલુ છે કે તે સુખે હુ તાહારૂ દુઃખ વીસારીને અહિં રહુ માટે તને તો જવા નહીં દેઉં, એમ કહી રાણી રૂવેછે. કુંવરે જવાની બહુ હઠ કરી એટલે રાણીએ વિચેરયું કે હવે તે રાખ્યો રેહેવાનો નથી પણ જો આજની રાત રાખીને રાતની રાતમાં માહારા ભાઇને તડાવું ને કુંવરને કન્યા પરણાવું તો કદાચ મોહમાં લપટાઇને રહે, એવું ધારી મારૂને કહ્યું કેઃ—

દુહો—આજનો વાસોરે રહો મોહોલમાંરે, તમને વાહાણામાં દઇશું શીખરે; તમને૦ નારે કહે જો તમે નીસરોરે, કાંઇ ઘેળી પીઉ હુતો વીખરે. કાંઇ૦

તાહારે જવું હોય તો કાલે જજે હુ ખુશીથી જવા દઇશ માહારૂ કહ્યુ નહીં માનો તો હુ ઝેર ખાઇને મરીશ. એ રીતે માતાનો આગ્રહ જોઇ પોતે એક દીવસ રેહેવાનું હા કહી. સાંજ પડતાં રાણીએ કુંવરને પરણાવવાના તરખડ કરવા માંડ્યા. રાણીએ વિચાર કરયો કે રાતની રાતમાં રામ

છેટું છે તેથી માણસના પગથી કે ઘોડાથી તો નહીંજ જ ની શકે. માટે હ. ૨ ગાઉ ચાલી શકે તેવી સાંઢ હશે તો-જ કામ થશે એમ ધારી રાણી રબારીવાડામાં આવી ને રૂડીઆ રબારીને બોલાવે છે.

દુહા - રૂડીઆ રબારી વીરા વીનવુંરે, હુંતો તજથી ના-નેરી બાઈ બ્હેનરે; હુંતો૦ કામ પડ્યું વીરા ઓપટીરે, માટે આવીઉં માજમ રેનરે. માટે૦ ઝટપટ ઉઠી તું તો જાગજેરે, કાંઈ ભાવી માહારા પર મ્હેરરે; કાંઈ૦ માંગ્યા માગ્યાં મુલ આપીશરે, તું જાણે જો અમનગર શેહેરરે. તુ૦ કુવર વીર્દેશી માહારો જાયછે રે, કાંઈ જોબન ભાગે વેશરે; કાંઈ૦ સાબાસુજાને જઈને એમ કેહેજોરે, તાહારો ભાણેજ જાય પરદેશરે. તાહારો૦

રુડીઓ રબારી રાતા ગણ ફુલની સેજમાં ભર ઊંઘમાં સુતા છે ને એની સ્ત્રી પગ દબાવે છે, એટલામાં રાણી-નો અવાજ રબારણને કાને પડ્યો તથાં રાણીને કહ્યું કે-

દુહો---ટાઢી રાતેરે તુંતો ટળવળેરે, કાંઈ સાર તાહારો બંધ રાખરે; કાંઈ૦ રબારી ગયા છે એમને સાસરેરે, એમની ડાબી તો દુખે છે આંખરે. એમની૦

માહારા ધણી તો ઘેર નથી સાસરે ગયા છે ને ત્યાં આંખો દુખતી આવી છે. તે સાંભળી રાણીએ નિશ્ચ કે જો સાસરે ગયા હોય તો આંખો દુખે છે એવી ખબર અહિંઆ શી રીતે પડે માટે મુકરર રબારી ઘરમાં છે પણ ઊંઘમાંથી ઉઠાડવો પડે માટે તે જુઠું બોલે છે. પ-ણ એને જો કાંઈ લાલચ આપું તો તે જરૂર ઉઠાડશે એમ ધારીને તેને રાણીએ કહ્યું કે—

દુહો—રબારણ આપું બાથા મોતીનુંરે, તને આપુ તે નવસર હારરે; તે૦ ઝટપટ જગાડ તું તો તેહનેરે, કાંઈ કામ પડ્યું દરબારરે _ કાંઈ૦

કે ભાઈ તું એને જલદી જગાડ, દરબારમાં કામ પડ્યું છે તેથી આટલી રાતે તેડવા આવી છું. દરબારનું નામ સાંભળીને રબારણે પોતાના ધણીને જગાડ્યો અને કહ્યું કે આટલી રાત સરકારનું તેડું કેમ આવ્યું છે. રબારી બેઠો થયો અને જવાબ દીધો કે આપણા સાકરોએ કોઈના ખેતરમાં સાંઢ ઘાલી હશે એવું ધારી ચાકરને પૂછે છે.

દુહો—કેણી મેર ગયો બેશા ચારાઓરે, તેં તો કેણી મેર ચારી છે સાંઢરે; તેં તો૦ કેનાં ખેતર ખળાં બેળજ્યારે, ભૂંડા કેનો કર્યો ભેળવાડરે. ભુંડા૦ કોનું ખાધું ને કોનું નું બોટીયુંરે, તું તો સાચેરી કેહેજે વાતરે; તું તો૦ દરબારે તેડું મને મોકલ્યુંરે, ભૂંડા ગળતી માઝમ રાતરે. ભુંડા૦

આજે આપણા ઢોરે કોઈના ભગાડ કરેલા છે કે દરબારમાંથી અત્યારે તેડું આવ્યું છે. ચાકરે કહ્યું કે—

દુહો—ઉગમણી ગયો બેશી ચારાઓરે, મેં તો આથમણી ચારી છે સાંઢરે; મેં તો૦ કોઈનાં ખેતર નથી ભેળજ્યારે, કોઈનો નથી કર્યો ભેળવાડરે. કોઈનો૦

કોઈના ખેતરમાં ઢોર જવા દીધું નથી, રાજા તો કાંઈ કાંઈ કામ સારૂ બોલાવતા હશે. પછી રૂડાઓ રબારી નીચે ઉતર્યો એટલે રાજાના રાણી દામાતીને દીઠી; રબારીએ કહ્યું કે આટલી રાતે એકલાં માહારે ઘેર કેમ પગલાં કર્યાં. રાણી કહે ભાઈ તાહારૂં કામ પડ્યું છે ગજરો મારૂ દેશવટે જાય છે માટે તું અમનગર જઈ માહારા ભાઈને રાતની રાતમાં તેડી આવે તેવી જોરાવર સાંઢ હોય તે લેઈને જા. તે સાંભળી રબારીએ કહ્યું કે—

દુહો—ત્રાગુસેને સાઠ માહારે સાંઢણીરે, તેમાં ગગા જમનાની જોડરે; તેમાં૦ મન વેગે પવન વેગે ચાલતી૦, તેમાં ન મળે આંપણ કે જોડરે. તેમાં૦ અખંડ જોતા ધીની જળહળેરે, તેને ધુપ અગર બહુ થાયરે; તેને૦ ચારો

ગરે નાગરવેલનોરે, તેતો પલકે જોબન જાયરે. તેતો૦ ધારી એપે હુંતો પરવરૂરે, તમે મનમાં રાખજો ધીરરે; તમે૦ આ મનગર પેહોચુ પલકમાંરે, તેડી લાવુ તમારો વીરરે. તેડી૦

ગાહારે ઘેર ત્રાણસેં ૨૦ સાંઢો છે તેમાં ગંગા જમનાંનો જોડો મનવેગે પવનવેગે જાય છે તેના મોં આગળ ખુપ દીપ અને અખંડ ધીની જોતા બળે છે. તમારે ફીકર કરવી નહી હમણાં તેડીને પાછો આવુંછુ એવું સાંભળીને રાણી ખુશી થયાં અને કહ્યુ કેઃ—

દુહો—રસ્તે જજોરે જોષને જાળવીરે, ભુલા અંધારી રાતનું કામરે; ભુ૦ વાલેશરા વીરા હતો પાધરેરે, તાલ ચાલી જવા કેરી હામરે. તો૦ ગુણ નહી ભુલુ હુંતા તાહેરોરે, કાંઈ ગુણ ઓશીંગણ થાઉરે; કાંઈ૦ કડાં કંઠીને સેલાં પાઘડીરે, સવા લાખ સોનઈયા દેઉરે. સવા૦

ભાઈ અંધારી રાતે જોષને જજો તમારો ગુણ હુ નહી ભૂલુ. સવા લાખ સોનાની મોહોરો આપીશ એમ કહી રાણી પોતાને મેહેલે આવ્યાં અને રબારીએ સાંઢને શણગારવા માંડી.

• દુહો—સાંઢની કોટે સોના સાંકળીરે, એને ઉર એકાવળ હારરે; એને૦ પાએ તોડા જોને ઘુઘરારે, પાય ઝાંઝરનો ઝમકારરે. પાય૦ સોના રૂપાને કાંઠલોરે, કાંઈ રત્ન જડાવ પલાણરે; કાંઈ૦ હીરા જડાવ એનો મોવડોરે, જાણે ઝળકે સુરજ ભાણરે. જાણે૦ કસબી પાઘ ઝાલી હાથમાંરે, કાંઈ રૂડીઓ થયો અસવારરે; કાંઈ૦ ગોળો છુટયો જાણે ગોફણેરે. તેમ સાંઢ ચાલી સમકારરે. તેમ૦

તરેહવાર અને શોભીતા શણગાર સજીને પોતે સાંઢ પર અસ્વાર થયો, પછી જેમ ગોફણમાંથાં ગોળો છુટેછે તેમ સાંઢે ચાલવા માંડયુ. જતાં જતાં અમનગર પાસે આવ્યું ગોટલામાં સમસમ કરતી રાત ચાલી જાયછે તેને ર

રમાશીએ પુછ્યું કે હે માસી ક્યાં જાય છે ત્યારે રાત કહે હું તો વાહાણું વાવાને જાઉછું. રૂડીએ વિચાર્યું કે જો રતન કુમને કરૂં તો પછી વાહાણું વાવાની ફીકર મટી જાય. એવું ધારી ચાખડો ભોંય નાંખી દીધો અને રાતને કહ્યું કે માસી માહારો ચાખડો આપો. રાત કહે મને તો વાર થાય છે તેથી તું તાહારી મેળે લે: રમાશીએ કહ્યું કે હું સાંઢને બેસાડીશ ત્યારે માહારાથી નિચે ઉતરાશે અને તમે તો ઊંચો હાથ કરી આપી શકશો. પછી રાત ચાખડો લેઈ ઊંચો હાથ કરી આપે છે એટલે રૂડીએ રાતનું કાંડું ઝાલી સાંઢ ઉપર ખેંચી લીધી અને પોતાની ગાંડ તળે દાબીને તેના ઉપર ચડી બેઠો. વાહાણું વાવાની ફીકર મટી ગઈ ગમને રૂડીઓ અમનગર આવી પેહોચ્યો ત્યાં દરવાજા બંધ દીઠા એટલે દરવાનને કહ્યું કે:—

દુહો—દરવાન વીરા તને વીનવું રે, માહારે જાવું છે રાજાની પાસરે; માહારે૦ ઝટપટ મને શેહેરમાં ઘાલજે રે, પછી દરવાજો તાહારો વાસરે પછી૦

દરવાજો ઉઘાડ માહારે રાજાનું કામ છે.

દુહો—બંધ દરવાજે નવ ઉઘડે રે, કાંઈ કુંચીઓ પડી દરબારરે; કાંઈ૦ રાત રેહો શેહેર બારણે, સુતા ઉઠી આવોને સવારરે. સુતા૦

દરવાને કહ્યું કે વાહાણું વાતાં આવશો તો દરવાજો ઉઘાડશે હમણાં ઉઘાડવાનો હુકમ નથી અને કુંચીઓ દરબારમાં જાય છે. રમાશી વિચાર કરે છે કે આપણે તો રાતની રાતમાં જવું છે અને આ તો વાહાણું વાએ દરવાજો ઉઘાડવાનો વાયદો કરેછે માટે આપણું કામ શી રીતે પાર પડશે એમ ધારી દરવાનને કહ્યું કે.—

દુહો—ઝળી લળી લાગુ તાહારે પાવલેરે, જઈ દરબારને જગાડરે; જઈ૦ વેલેરો લાવ્ય તું તો કુંચીઓરે, કાઈ દરવા-

જો ઉઘાડરે. કાંઈ૦

ભાઈ દરવાન હુ પગે લાગુછુ તું દરબારને જઈને જગાડ, અને કુંચીઓ લાવી દરવાજો ઉઘાડ. દરવાને કહ્યું કે કદી રાજા ગામ બાહાર રહ્યા હોય તો પણ રાતે દરવાજો નહી ઉઘડે. આવો જવાબ સાંભળી રુપારી ફીકરમા પડયો અને સાંઢ ઉપર નીસાસો મુકી સાંઢને કહ્યું કે.--

દુહો--ફટરે થેકારી ફટ પાપણીરે, મેં તો તાહારો કરયો વિશવાસરે; મેં તો૦ ગોપ કરી સહુ બાજી ગઇરે, દામ મળવાની નથી આશરે. દામ૦

હે ભુંડી તાહારો વિસ્વાસ કરવામાં હુ નીરાશ થયો. હવે રાતના રાતમાં જવાશે નહીં. જો કોઇ એકલો હોત તો તને થેકાવત પણ પાંચણ સાહેલી આઈ છે માટે લાગ ફાવે તેવું નથી એમ કહી રડવા માંડયું. રુડાંઆને શોકાતુર જોઇને સાંઢને દયા થઈ અને તે બોલી.

દુહો--મુજને છતાં શા તને સોચનારે, કાંઈ આવડો દુખી શીદ થાયરે; કાંઈ૦ અહિંથી ઉડીને જાઉં આકાશમાંરે, તેની ખબર ઘડીમાં કહુંરે તેથી૦ તાહાનીને બીક તગતા જણોરે, કાંઈ ઢોલેરી મેલજે લગામરે; કાંઈ૦ ખેતરવા એક પાછી ફેરવરે, મુને થેકાવ જોઇ રુડો લાગરે. મુને૦ કોટના પાડું હુંતો કાંગરારે, થઈ જાઉં સમુદરે પારરે; થેકી૦ અહિથી તરાપીને હુંતો ઉછળુંરે, કાંઈ જઈ પડુ શેહેરના માહેરે. કાંઈ૦

હે રુડીઆ એક ખેતરવા પાછી લેઇ જઈને તું મને થેકાવ, એના કાંગરા અને ખાઈ સુધાં કુદાને હુ શેહેરમા જઇશ. રુડીઆને હિંમત આવી અને સાંઢ થેકાવી તે સાલાસુલાની પોળે જઈને ઉભી રહી, રુડીઆએ પોળીઆને જગાડી કહ્યુંકે

દુહો--પોળીઆ માહારેરે તુંતો બંધવારે, કાંઈ સાલાસુલાને જગાડરે; કાંઈ૦ કામ માહારે છે ઘણું ઓપટીરે, તું તો ઝટપટ પોળ ઉઘાડરે. તુંતો૦

પોળ ઉઘાડ અને સાલાસુજાને જગાડીને કહે કે—

દુહો—સાલાસુજારે તમને વીનવુરે, કાંઈ જાગી જાગી જા શુ પાયરે; કાંઈ૦ ઘઢ માંડવથી હું તો આવીયો૨, જુને વા ૨ ઘણેરી થાયરે. જુને૦ માટે વેલેરા તમે ઉઠજોરે, કાંઈ ત- ત્પર થાઓ નરેસરે; કાંઈ૦ દામાવંતીના દીકરાને, એના તા તે આપ્યા પરદેશરે. એના૦ માટે રાણીએ મને મોકલ્યો, કહેજો ભાણેજ જાય વીદેશરે; કહેજો૦ અત્યારે આવીને ત- મે રોકજો, કુંવર હજુએ છે બાળે વેશરે. કુંવર૦

રૂડાયાનો અવાજ સાંભળતાં સાલાસુજા જાગી ઉઠ્યા, ને નીચે આવીને રૂડાયાને પૂછ્યું કે ભાઈ શું છે? રૂડાએ કહ્યું કે ગજરા મારૂને એના બાપે દેશવટો દીધો છે માટે તે સવારમાં જવાનો છે તેથી તમને તેડા આવ્યો છું એવું સાંભળીને સાલાસુજા ઘણો દીલગીર થયો અને તત્યાર પ છ સાંઢ ઉપર બેઠો. રૂડાએ સાંઢ બેસાડીને પવનવેગે મુકીને માંડવઘઢ આવી જ્યાં દામાવંતી રાણી ભાઈને જોઇ રા- જી થઇ અને રબારીને ધન આપીને રાણીએ ભાઇને કહ્યું કે ભાઈ આતો સવારનાં જવાનો છે, આનો વીવા કમ ળાવતી નગરીના રાજાની કુંવરી સાથે કરેયા છે માટેત્યાં રાતની રાતમાં લેઈ જઇને પરણાવી આવો તો તે કોક દી વસ પાછો ઘેર આવશે. રાણીના ભાઈએ રબારીને કહ્યુ કે ભાઇ આટલુ કામ કરવાની હિંમત ધાલો તો ઠીક. રબા રીએ કહ્યુ કે મારા જીવમાં જીવ છે ત્યાર સુધી તમારો તાબેદાર છું. પછી મામાએ મારૂને જગાડ્યો અને કહ્યુ કે ભાઈ મારે ઘેર આવો. મારૂ કહે કે મારે તો સવારમાં પ રદેશ જવું છે, મામાએ કહ્યુ કે આપણે ઘેર બધાને મળી ને જજો. એવું સમજાવી સાંઢ ઉપર બેસાડી સાંઢને ઉડા ડી તે કમળાવતી નગરીમાં આવી પોહોચી. મામાએ રા જા પાસે જઇને કહ્યુ કે અમારા ભાણેજના બાપે એને દે-

શવટો દીધો છે માટે તમારી કુંવરીને પરણાવી દ્યો કેમકે તે હાલ પરદેશ જવાનો છે. એવું સાંભળીને રાજા દીલગીર થયા અને વિચાર કર્યો કે કોઇ ગરીબ ગરબો હોય તો પરણાવવાની ના એ કહીએ પણ આતો સોદાગર અને જામ બહુ જબરા છે એટલે તેમને ના કેમ કેહેવાય. પછી પોતે રાણી પાસે જઇને કહ્યું કે ગજરામારૂના બાપે એને દેશવટો દીધો છે માટે તે અહિં પરણવા સારૂ આવ્યો છે. રાણી કહે કે એવી રીતે કન્યા કેમ દેવાય, રાજા કહે એ આપણાથી ના ન કેહેવાય કુંવરીને પુછીએ તે શુ કેહે છે

દુહો—જાન આવી મઠ માંડવથીરે, કાંઇ પરણવાને હાલરે; કોઇ૦ પીતા એનાએ આપ્યો દેશવટોરે, કાંઇ વીદેશી જાશે કાલરે. કાંઇ૦ રાજકુંવર પરણી તુજનેરે, તેતો હવડાં જાશે વનવાસરે; તેતો૦ લખ્યું હશે ત્યારે આવશેરે, તમે મુકો પરણવાની આશરે. તમે૦ રાજકુંવર પરણી જાણતારે, કાઢેલ સોકી ચાલીશ પાનરે; મેહેલ૦ તેનો રેહેશે તને અંતરો રે, કાંઇ માહારૂ કહ્યું તું માનરે કાંઇ૦

રાજાએ કુંવરીને કહ્યું કે ગજરામારૂને તો તેના પીતાએ દેશવટો દીધો છે તેથી કાલે વનવાસ જવાનો અને હાલ તે પરણવા આવ્યો છે. તું જાણીશ કે રાજકુંવરને પરણીને સુખ ભોગવીશ, પણ તે વાતનો અંતરો રહી જશે માટે પરણવાની આશા છોડી દે. તેવારે ચંપાદેએ કહ્યું કે—

દુહો—કરમે લખ્યું હશે માહરેરે, તેતો મીટવા નહી થાય મારા બાપરે; તેતો૦ રૂડાં ભુંડાં રે કાંઇ મેં વરીયાંરે, મને ભાંજો કેહેતા એસે પાપરે. મન૦

હે પીતાજી મારા કરમમાં જે લખ્યુ હશે તે થશે, જેવો તેવો મેં એક વખત કબુલ કરેલો તેજ ખરો હવે ના જો કેહેતાં મને દોષ લાગે, એ સાંભળતાં તરતજ રાજાએ લગનનો સામાન મગાવ્યો અને કન્યાદાન દીધું જ્યાં ગજ

રો મારૂ ચોગીમાં ફેરા ફરે છે અને ત્રણું મંગળ વરતાઇ રહયાં એટલે મારૂને યાદ આવ્યું કે જો હુ આ પંચાતમ પડીશ તો પીતાનું વચન જશે તેથી તરવાર એ ચોરે વરમાળ કાપી નાંખીને નાઠો. એના મામાએ વાર્યો પણ માન્યું નહી એટલે ચોથુ મંગળ ખાંડાથી વરત્યું. કન્યાને પીયરે મુકીને મારૂ સાંઢ ઉપર બેસી ચાલ્યો નિકળ્યા જતાં જતાં રસ્તામાં ભરવંયા રમતા હતા તેની ભુંગળો વાગી એટલે તે ગામમાં જોવા ગયા. ભવાઈ જુવેછે ત્યાં ભવઈયા કેહેછે કે અમે અેકેક જાતનો વેશ બએ ત્રણ ત્રણ વખત રચાવ્યા પણ વાહાણું વાતુ નથી માટે કોઇએ રાતને બાંધી છે કે શું ત્યારેએ વિચાર કર્યો કે હું હવે વધારે વાર કરીશ તો ઘણા માણસોને નુકશાન થશે, કોઇનાં ફુલ કરમાઇ જશે, અને કોઇનાં દહીં ખાટાં થઇ જશે, તેથી પોતે તરગાળાને તોડો આપી સાંઢ હાંકીને માંડવગઢ આવી પોહોચ્યો ને ત્યાં જઇ દામાવંતીને કુંવર સોપ્યો અને સાસુસાને પણ અમનગર મુકી આવીને રાતને છોડી દીધી કે તરત વાહાણું વાયુ એટલે ગજરો મારૂ નાહી ધોઇ તઇયાર થયો અને પોતાની માને પગે લાગી ચાલવા માંડે છે એટલે રાણીએ કહ્યું કે—

દુહો—સુરજ પોળે તમે સંચરોરે, કાંઈ રવી ઉગમતે સુરે; કાંઇ૦ પર ધરતીને પર રાજમારે, કાંઈ વાગે ઘાણું એકનુરરે. કાંઇ૦

સારા શુકન થયા એટલે મારૂ રસ્તે પડયો અને રાણી દામાવંતી રૂદન કરવા લાગી.

દુહો—સુનો સમરથ મારૂ ઢોલીઓરે, તારી ઘોડા સુની ઘોડારરે; તારી૦ સુની મેહેડીને સુની માવડીરે, કાંઇ સુના મુકયા શણગારરે. કાંઈ૦ સુના દાસને સુના દાસીઓરે કાંઈ સુના મુકયા આવાસરે; કાંઈ૦ સુના બાગ સુના બંબ

રે, કાંઇ શુના પાચા અવાસરે કાં૦ ૯૦

અરે પુત્ર તાહરા વગર મેહેલ બાગ બગીચા ચાકર નોકર અને તાહરા સઉ શણગાર શુના પડ્યા છે એમ કહી રૂદન કરેછે. માહનો આકાશ મારગે એઠ એક કરતો જાપંછ પણે ઘંપાદ જે દીવેસેથી માર પરણીને મુકી ગયા છે તે દીવસથી ખાન પાન અને ગાન તાન મુકીને પરમેશ્વરની ભક્કિત કરે છે. ઘણા દીવસ વહી ગયા પછી એક દાહાડો રાણીએ દાસીને કહયું કે આજ માહારા માથામાં ઘાલવા સારૂ ચંપેલ તેલ લાવ પછી દાસી સરઇયાને તાયાં લેવા આવી અને કહયું કે-

દુહો--સરઇયા તું તો સારૂ જોઇનેરે, મૂને આપજે ચંપેલ તેલરે; મુને૦ ઝટપટ કરી તુતો જોખજેરે, તાહારે કામ પડયું સઉ મેહેલરે. તાહરે૦ ૯૧

સરઇયા જલદીથી તેલ આપ. સરઇએ તેલ આપીયું તે લઇને દાસી જાય છે, એટલામાં ઘોડાનો ને માણસનો પડછાયો જમીન ઉપર પડયો તથી દાસીએ ઊચુ જોયું એટલે ગજરા માર જેવો પૂરૂશ દીઠો તેથી હાથમાનુ કચોળુ પડી ગયું, તે જોઇ સરઇયાએ કહયું કે કચોળુ કેમ પડી ગયું. દાસી કહે તે પડયાની મને ફીકર નથી એમ કહી ઉતાવળી પોતાની બાઇ પાસે આવી અને કહયું કે-

દુહો--કાળે ઘોડેને કાળે લુગડેરે, કાંઇ ગજરો માર અસવારરે; કાંઇ સાચુ માનો મારી બાઇજીરે, જાણે જાય તમારો ભરથારરે; જાણે૦ ૯૨

બાઇ ગજરા માર આકાશ મારગે જાય છે તે સાંભળીને ચંપાદેને ઘણી રીસ ચડી અને દાસને કહયુકે

દુહો--જાનેતુ જુઠા બોલી છોકરીરે, મને પડીયલ કટારીના ઘાવરે; મને૦ નીચી જાત તુ તો લુડોનીરે, કીધી મશકરી માહારો જોઇ દાવરે. કીધી૦ ૯૩

જા જા રાંડ તારે આજ મશકરી કરવાનો વખત છે તા હારે મન હસુ અને મને તો કટારીનો ઘાવ લાગે છે, દાસી ઝ ખવાણી પડી અને હાથ જોડીને બેલી કે બાઇ હુ મશકરી કરતી નથી તમે માહારી સાથે ચાલો તો આપણે અગાશી ઉપર જઇને જોઇએ. પછી બંને જણાં અગાશીમાં આવી જુવેછે તો આકાશ મારગે મારૂને જાત દીઠો તેથી ચંપાદે ખુશી થઇ બોલી કે -

દુહો--ઘેડો બાંધુ ઘોડારમાંરે, કાંઇ પલાણ મેહેલુ પરસાળરે; કાં૦ દામાવંતીના દીકરારે, તુતો મારે મોહોલે પધારરે. તુ.

મારૂને કાને અવાજ આવતાંજ ઘોડાને ઉભો રાખી પોતે વિચાર કરેછે કે અહીં કોમ બોલાવતુ હશે, રસ્તામાં માસીતું ગામ આવે છે તેતા નહી હોય, માહારી માનુ નામ દ છે તેથી એજ હશે એમ ધારી ઘોડાને તે મેહેલમાં ઉતારી દીધો. મારૂને જોઇને ચંપાદેને બહુ આનંદ થયો, તેણે ઓળખાણ કાહાડયા વગર ત્રણ દાહાડા સુધી મારૂને પોતાની પાસે રાખ્યો. એક દાહાડો બંને જણ સોગટાંબાજી રમવા બેઠાં તે વખતે રાણી કહે કે તમે તો મરદછો તેથી મુને જીતશો. એટલે મારૂ કહે એમાં કાંઇ મરદાઇનું કામ નથી એતો નસીબની વાત છે જેના દાવ પડે તે જીત રાણી કહે કે માહારેજ ન્યાં ત્યાં નસીબ તો સાથેજ છે; તને મને ચોરીમાંથી મુકીને નાઠા હતા પણ માહારા નસીબમાં હતું તો પાછા ભેગા થયા. એ સાંભળીને મારૂ વિચારમાં પડયો કે હવે આ સુખમાંથી જવાશે નહી એમ ધારી બાજી ઉપાડી નાંખી અને રાણી પાસે રજા માગી.

દુહો—ઘડીએ રહ્યાની મને આખડી, અન્ન પાણી સવું માહારે વીખરે; અંન૦ ઝટપટ હવે અમે ચાલશુરે, રાણી ખુસીથી આપોને સીખરે, રાણી૦

તમે ખુશી થઇને મને રજા આપો હું હવે પરદેશ જાઉ

રાણીને પસ્તાવો થયો કે ઓળખ્યા વગ્રુ કાહાડવાથી માહારે પાછો વીજોગ થયો. આટલા દાવરા દુખના ડુંગર ઉભા તીવારે પ્રભૂએ દયા આવી સુખમાં નાખી પણ પાછું માહારૂ કરમ ફરી બળયું એની રીતે પસ્તાવો કરી રાણી રૂદન કરવા લાગી.

દુહો—આજની વાસો માહારી મેડીએરે, તમે પરદેશી પરૂણા થાઓરે; તમે૦ રાત રેહો માહારા મેહેલમાંરે, તમે વાહાણામાં સુખેથી જાઓરે. તમે૦ ૯૧

મારૂને કહે છે કે માહારાજ આજની રાત માહારા મેહેલમાં પરદેશી મેમાન દાખલ રેહો અને સવારમાં જવું હોય ત્યાં જજો. રાણીનો આગ્રહ જોઈને ગજરા મારૂ ત્યાં રહ્યા મધરાત ગઈ છે, રાજા પલંગમાં ઉંઘેછે ને રાણી પગ દબાવેછે એટલામાં મરઘે અવાજ કરયો તે સાંભળી મારૂ જાગી ઉઠયો અને જવાની તઈયારી કરવા માંડી. રાણીએ કહયું કે માહારાજ હજી તો મધરાત ગઈ છે માટે સુઈ રહો પછી ચંપાદે મરઘા ઉપર ગુસ્સો કરીને કેહેછે.

દુહો--મધ મધ રાતનો મરઘો બોલીઓરે, મારા મારૂને પડયો ત્રાસરે: મારા૦ સવારમાં બોલાવું; મુવા વાઘરીરે, તને પકડી મંગાવું મારી પાસરે. તને૦ થોડે થોડે ખેંચુ તારાં પીંછડાંરે, તારી ચાંચે દેવરાવું ડામરે; તારો૦ મારૂજી ઝબકીને જવા જાગીયારે, મારૂ બગડયું બગાડે તું કામરે. મા૦

અરે મરઘા તું બોલીને મારા રંગમાં ભંગ પાડેછે, મારા પ્રાણહાર પલંગમાં પોહોડ્યા છે તેમને ત્રાસ પડાવે છે, તે સાંભળીને મરઘે કહયું કે--

દુહો--તમારે કારણ નથી બોલીઓરે, હું તો બોલ્યો ગરીબાને કજરે; હું તો૦ મજુરીએ જાય ઝટ જાગીનેરે, તમે સુખે સુઓ માહારાજરે. તમે૦

બાઈ તમે નીરાંતે ઉંઘો મારે તો ગરીબ મરબાને સારૂ

બોલવું પડ્યું ને ભીખારા વચનસાર ઉઠીને પોત પોતાને ઠે-કાણે ગજરા માટે જઈ ગયા ને રાત પાછલી પોહોર રહી એટલે પાછો મરઘાએ અવાજ કરયો તે સાંભળી રાજા ઉઠ્યો. રાણીએ કહ્યું હજી રાત છે માટે સુઇ રહો. પછી રાણીએ મરઘાને કહ્યું કે—

દુહો—પાછલી રાતનો મરઘો બોલ્યોઆરે, મારા માઠુંને પડાવ્યા વાસરે; મારા૦ સવારમાં ખાવાનું વાવરીરે, તને જડી મંગાવું મારી પાસરે. તને૦ થોડુ થોડુ ખેંચું તાહારાં પીંછાંરે. કાંઇ ચાંચે દેવરાવું ડાંભરે; કાં૦ માઠુંજી બગાડ્યા જાગીઆરે. માઠુ બગડ્યું બગાડે તું કામરે૦ માઠુ૦

મુઆ કહી કહીને પાકા પણ તું છાનો રેહેતો નથી. મરઘો કહે છે કે—

દુહો—તમારે કારણ નથી બોલીઓરે, હું તો બોલ્યો તમારે કાજરે; હું તો૦ સહુ સંગાથ જાઓ સેહેજમાંરે, તમે સુખે પોહોંચો માહારાજરે. તમે૦

બાઈ હું તમારે વાસ્તે નથી બોલતો પણ ચોર લોકને ચેતાવુંછું. હવે રાત થોડી રહી માટે સહુ સંગાથ જાઓ એમ કરતાં વાહાણું વાયું એટલે રાજા જાગી ઉઠ્યો ને રાણીને કહ્યું કે હવે હું રેહેવાનો નથી.

દુહો—સીખ આપોને રાણી સતવંતીરે, અમે જઇશું હવે વનવાસરે; અમે૦ બારે વરસે પાછા આવશું, તમે મુકો અમારી આશરે. તમે૦

બાર વરસ સુધી માહારી આશા મુકીને શીખ આપો તે સાંભળીને રાણી રૂદન કરે છે.

દુહો—રહો તો રાખું માહું લાજથીરે, કાંઈ જાઓ તો ઓસાડ ઝીણી થવરે; કાંઈ૦ માહારે મોહોલે આવો સાહેબારે, છોડી મુકો છોકરવાદી છેકરે. છો૦

તમે અમથાં માન શુકન કહોછો પણ હું રેહેવાનો નથી

તે માટે જલદી સારા શુકન આપો. રાણી રાજાના સામુ જોઇને કહેછે કે મન તમે કોના આધારે મુકીને જાઓ છો રાણી કેહેછે અને રાજા ઉતર આપેછે.

દુહો--તમે આહ્યા રાજા ચાકરીએ, અમને કોની ભળામણ દે છોરે; અમનો૦ સુખ દુખ જોવા કોણ આવશેરે, તેવી કોને સુપરત કહોછોરે. તેવી૦

હે રાણી વચારે રૂદન કરે કાંઈ ઘણું છે. મને રજા આપો. રાજા કેહેછે.

દુહો--તમને સોંપ્યાં મંદીર માળીયારે, રાણી સોંપી હીચોળા ખાટરે; રાણી૦ ખાઓ પીઓને એલો મોજમારે, તમે માહલો મદીરામાની વાટરે. તમ૦ મેહેલ બંધીખાનું માનાએરે, મારે હીંચોળો શુળી સમાનરે; મારે૦ મોજો મુકીને રૂદન માંડીયાંરે. રાજા મહીયર ઉજડ રાનરે; રા૦ તમને સોંપ્યા કળશી કોદરારે, તમને સોંપી દુજણી જોટરે, તમને૦ દુધ સાકર પીઓ દાહાડીએરે, વસ્ત્ર શણગારનીન થી ખોટરે; વસ્ત્ર૦ માહારે મન કોદરા રાજા કોયનારે, દુજણી જોટા ચામડીયાને દેશરે. દુજણી૦ દુધ સાકર ઝુધાર દરખીએરે, વસ્ત્ર બાળી રખ્યા ચોળી રેહુંરે; વસ્ત્ર૦ તમને સોંપ્યારે સમરથ રેંટીઓરે, તમને સોંપ્યા છ રાણ કપાસરે તમને૦ સરખી સખ્યર મળી કાતશોરે, તેમાં નાહો રહેશો ઉદાશરે. તેમાં૦ રેંટીઓ બાળાને રંકુ ખીચડેરે. કંઈ ક પાસે મુકુ આગરે; કાંઈ૦ સાહેલીએનો સંગ નથી કામનોરે, એતો ઝલી તમારી બાંહેરે. મે નો૦ તમને સંપ્યો પારસ પીંપળોરે, રાણી ગમે તો પીંપળાના પાનરે; રા૦ બારે વરશે અમે આવશુરે, રાણી વાળીશુ તમારાં વાનરે. રાણી૦ સાથે તેડો માહારા સાહબારે, માહારાં બાર વરસ કેમ જાયરે; માહારાં૦ વીજોગની ઘડીઓ જાય વેગળીરે, મને દાહાડો વરસ સમો જાયરે. મને૦ આવું જાણત તો

નવ પરણુતારે, રાજા બાળકુંવારી રહેતરે; રાજા૦ ઠાલો હા થ મેં તો ઝાલીઓરે, માહારા કરમનો દોષ ન દેતરે. મા૦ સાસરૂ જોવાના રહ્યા ઓરતારે, સ્વામી ઘુંઘટ તાણવાના રહ્યા કોડરે; સ્વામી. તમે ચંપીને હું તો કેતકીરે, માહારી ભલી બની હતી જોડરે માહારી૦ પેહેરી ઓઢીને ફરત સા સરેરે, તે શઉ વિચાર અમારા થયા ભંગરે; તે નથી છુટ્યાં હાથનાં મિંઢળરે, નથી ઉતરયો પાનેતરનો રંગરે. નથી૦

રાણીએ વીલાપ કરીને કહ્યું કે–

રાગ પરજની દેશી. પીઉ શું થાશેરે થાશે, માહારી રૂ જની તે કેઈ પેર જાશે; પીઉ શુ થાશેરે થાશે. એ ટેક. તમે મુકી ચાલ્યા વનવાસરે, સ્વામી કોઈની નથી માહારે આશરે; હું તો થઇને બેઠી છું નીરાશ, પી૦ સ્વામી દીસા- છો નાનેરા બાળરે, સાથે નથી કોઈ રખવાળરે; તમારી કોણ લેશે સંભાળ, પી૦ તમે હઠ કરી નવ જાશોરે, તમે ભાવતાં ભોજન કયાં પાશોરે; સ્વામી દુખીયા ઘણા તમે થાશો, પી૦ સ્વામી હજુ છો બાળે વેશરે; તમે રખે જતા પરદેશરે, માહારૂ કહ્યું માનો લવલેશ પી૦ માહારી સગી નણંદના વીરરે, માહારે નયણે વહે છે નીરરે; મુને નથી રેહેતી હવે ધીર, પી૦ માહારી ભલી બનાતી જોડીરે, દેવે કોપ કરી એમ તોડીરે; તમે શીદ નાંખો તરછોડી, પી૦ પ્રાણનાથ પાછા તમે આવોરે, માહારા ઉપર દયા તમે લા વોરે; સ્વામી અબળાના પ્રાણ બચાવો, પી૦ માહારૂ ગોરૂ ગુલાબશું અંગરે, ફીકુ પડી પીળો પડયો રંગરે; માહારા હરખ થયા સઉ ભંગ, પી૦ મેં તો જાણ્યું જડયું જે રત- નરે, તેને રાખીશ કરી જતનરે; સ્વામી શીદને છોડોછો વતન, પી૦ માહારૂ રતન તે રજમાં રોળાયું, માહારૂ પાપે કરમ ખોળાયુંરે માહારૂં કોમળ કાળજ છોળાયું, પી૦ વી- ધાત્રાને માહારે દવેશરે, તેથી લખીયાતા આવા લેખરે; વે

હેરે ભાવે તે માગી આ સેજ, પીo વીજોગ બાળુ મુને ઘણાં લાગેરે, માહારૂં અંતર બાળે લાગેરે; તેના ઓલવું કેની આસેરે, પીo સ્વામી હું છું નાનેરૂ બાળરે, તમ વીના આવી પોહોચ્યે કાળરે; માહારી કાયા લેશે સંભાળ, પીo હજુ સોળ વરસ નથી થયારે, મનના મનોરથ મનમાં રહ્યારે; નાહાની વયમાં મુકી મને ગયા, પીo અપવાસ કર્યા રાત જાગુરે, ઉમીયા જીને પાયે લાગુરે; કુંવા વરત કર્યા વર માગુ, પીo તમે પાછા વળો ઘેર આજરે, માહારૂં કહ્યું માનો માહારાજરે; આપુ માહારા બાપનું રાજ, પીo જાઓ કહેતામાં જીવડો જાયરે, તમ વીના તે કેમ રેહેવાયરે; વીજોગ દુખ તે કેમ સોહેવાય, પીo હજી હાથનાં મીંઢળ નથી છુટ્યાંરે, માહારા પાપે આંસુડાં ફુટ્યાં; રોઇ નેણનાં નીરજ ખુટ્યાં. પીo એમ રાણી રૂદન કરેછેરે, નયણે નીરની ધારા ઝરેછેરે; મારૂ આગળ પગ ધરેછેરે. પીo મને સાસરે આણવાના કોડરે, નથી કોઇ મોડામોડરે; સંપા કેતકીની બનતી જોડ. પીo મને સાસુ જોવાની ખંતરે, મુને પાયે પડ્યાની ખંતરે; કહ્યું માનો માહારા ગુણવંત. પીo માણે કહ્યું કે—

દુહો.—ઉદાસ મુકોરે તમો કામનીરે, કાંઇ ધીરજ રાખજો અંતરે; કાંઇo શુકન ભલેરા આમને આપીયેરે, આમ પાવશે આમરે પસારે. અમેo

હવે રોવાનું કામ નથી ધીરજ રાખીને રહો; રાજાની હઠ જોઇ રાણીએ શુકન આપવા માંડ્યા.

દુહો—ડાબા જમણા બેને તેતર બોલેરે, રાજા ચાલી ઉતરે ગંભારરે; રાજાo એવે શુકને તમે ચાલશોરે, તમને ધાનક મોહના ધારરે. તમનેo આડો કુટેને રાજા ઘા ઘડારે, કાંઇ છુટે કેશ નારરે; કાંઇo એવે શુકને તમે ચાલશો તો રાજા નહી દેખો ઘર બારરે. રાજાo

તમે જશો તો માહા વીઘન નડશે માહરૂં એ કહ્યું કે રાણી
અપશુકન બોલ્યા કરતાં સારા શુકન આપો, રાણી સારા
શુકન આપેછે.

દુહા—ડાબાં બોલેરે રાજા દેવલરે, કાંઈ જમણેરી ભે
રવ હોયરે; કાંઈ૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે, તમને વેહે-
ગા ન મળશે કોયરે. તમને૦ કોરે ઘડે કુંવારકારે, તેને બા
જે અખેયું જળ નીરરે; તેને૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે
તમને મળશે ફુલાદે નારરે. તમને૦ અખંડ સોભાગ્યવંતી
માળણીરે, કાંઈ છાબ ભરેલા હારરે; કાંઈ૦ એવે શુકને ત
મે ચાલશો તો તમને મળશે સુખડદે નારરે. તમને૦ વર ક
ન્યા પરણીને આવતાંરે, સામા મળે નાથાજીવા સારરે; સા
મા૦ એવે શુકને તમે ચાલશોરે, તમને મળશે દેવળદે ના
રરે. તમને૦ દેવ સકળ શુભ જોગણીરે, કાંઈ માત પીતા ક
હેવાયરે; કાંઈ૦ રક્ષા કરેરે રાજા તમ તણીરે, રાણી કહે સુ
ણો મારા રાયરે. રાણી૦ ચોરે ચઉટેરે રાન ચાવડારે, જ્યાં
મડદાં બળે મશાણરે; જ્યાં૦ ત્યાં રક્ષા કરે મુજ માવડીરે
સફળ હજો તમારૂં કલ્યાણરે. સફળ૦ શેહેર વાડાને રાય રે-
ણ વીઆરે, જ્યાં પરવતને હોય પાહાડરે; જ્યા૦ હુરે આરા-
ધુ માહારી માવડીરે, તેતો આવીને પૂરે લાડરે. તેતો૦ પશુ
પંખી દેહીન માનવીરે, કાંઈ નર નારીને રાયરે; કાંઈ૦ એ
વશ થાશે રાજા તમ તણરે, કાંઈ ગુરૂ છે અંબા માયરે. કાં
ઈ૦ પર મુલક પરદેશડેરે, કાંઈ પર ધરતી પરવાસરે; કાંઈ૦
જગશર માહાદેવ તાહારી સાહમાંરે, કાંઈ પુરી કરે સઉ આ
શરે; કાંઈ૦ ચાલો કેહેતામાં રાજા ચમકીઆરે, કાંઈ પૂંઠ ધ
કે જીવ જાયરે. કાંઈ૦ નયણાં માહારાંમાંથી નીર વહેરે, કાં
ઈ કાળજ કકડા થાયરે; કાંઈ૦ હામ પડે ધરતી ગામડે
રે, કાંઈ એવું માહારે છે દુખરે; કાંઈ૦ જ્યારે રાજા તમ
ને દેખશુંરે, ત્યારે તો થાશે સુખરે. ત્યારે૦ નર વીના નારી

એકલીરે, તેનો પગલે પગલે વાંકરે; તેનો૦ દીસે દીન મુને બાહામણુરે, હુતો કોડ ભરી કલંકરે. હુતો૦ રાણી કહે રાજા સંચરોરે, કાંઇ ચલાવો ચતુર તોખારરે. કાંઇ૦ કેહે તાં શુકન જોઈ ચાલીયારે, ગજરો માર તેણે ઠારરે. ગજ૦

રાણીએ [redacted] આપી એટલે રાજા પોતે શુકન જોઇ ને ચાલ્યા. જ્યાં રાજા ગયા કે રાણી માહા રૂદન કરેછે કે દાસી રાજા વીના માહારા પ્રાણ રેહેનાર નથી માટે રાજા ની સાથે જવાય તો ઠીક. રાણીનું આ કેહેવું સાંભળીને એક દાસી બોલી કે આપણી એક દાસી પાસે અતીતની આપેલી એક જડી બુટી હતી તેમાં એવો ગુણ હતો કે માણસ મોહોમાં રાખીને જે જનાવરનું રૂપ લેવા ચાહાય તે રૂપ થઇ જાય. રાણીએ તે જડી લેઈ મોમાં નાંખીને પોતે ભમરી થઇને રાજાની પાછળ ગઇ અને રાજાના પેંગડામાં ભરાઇ ગઇ હવે જંગમમાં ઘાણી ઝડપથી રાજા જાય છે એટલે રાણી પેંગડામાંથી બોલી.

દુહો—હળવે રેવંત રાજા ખેલાવોરે, કાંઇ કાળજ કકડા થાયરે; કાંઇ૦ સવા ગજનું છે રાજા નેળીયુંરે, માહારૂ ડાબેરૂ અંગ દબાયરે. માહારૂ૦

ઘોડાને ધીમે ચલાવો. આ અવાજ માહારૂ કાને આવ્યો એટલે ઘોડો ઉભો રાખીને ચારે તરફ જોવા માંડ્યું પણ કોઇને દીઠું નહી એટલે મન વાળ્યું કે એતો રાણીના ભાણકારા વાગતા હશે એમ ધારી આગળ ચાલ્યા એટલે ફરીને રાણી બોલી.

દુહો—ધામાવતીના દીકરારે, માહારી સખી નણંદના વીરરે; માહારી૦ હળવે રેવંત તમે હાંકજોરે, માહારૂ સોસઇ જાય શરીરરે. માહારૂ૦

રાજા તરત ઉભા રહીને તલવાર ખેંચીને કહ્યું કે જે હોય તે માહારા સામે આવો નહી તો હું બાળીને પલે

કરીશ. એટલે રાણી પોતાનું સ્વરૂપ બદલીને રાજાના સામે આવીને ઉભી રહી એટલે રાજાએ કહ્યું કે તમે માહરા કેડો નહી મુકો તો હું માહારી મેળે આપઘાત કરીશ રાજાને રીસમાં જોઇ રાણીએ કહ્યું કે તમારી મરજી નથી તો હું નહી આવું. એમ કહી એક મેદાનમાં વાવ્ય અને માહાદેવ હતા ત્યાં એક વડ રોપ્યો તે રોપતાંજ મોહોટો ગંભીર થઈ રહ્યો. પછી રાણીએ કહ્યું કે તમારે જવુહોય ત્યાં જાઓ હું તો અહીંયાંજ રહીશ તે તમે જ્યારે તેડવા આવશો ત્યારેજ આવીશ એમ કહી રજા આપીને રાજા ગયા એટલે રાણીએ પાછું વડ ઉપર રૂદન કરવા માંડયું

દુહો—હું રે મરજી હોત વાદળીરે, કાંઇ છાયા કરતા રેહેતરે; કાંઇ૦ હું રે મરજી હોત હંસલારે, કાંઈ શુકન ભણરો હોતરે કાંઇ૦ બબે પાને વડલો રોપીઓરે, વડ તો થઈ રહ્યો ઘોર ગંભીરરે; વડ૦ દામાવંતીના દીકરારે, મુકી આવ્યા નાણંદ કેરા વીરરે. મુકી૦ શરવારે સાદની તું કોયલીરે, કાઈ મધુર મધુરે માં બોલરે; કાંઇ૦ વીયોગ બાણ મુને વાગેછેરે, માહરૂ કાળજ સીદને તું છોલરે. માહા૦ તુજથી આંબા વન ઢુંકડારે, ભુંડી મુજથી મારૂ જાય દુરરે; ભુંડી૦ રૂદન જોઇ રાણી તણુંરે, કાંઈ વડલો થયો ચકચુરરે. કાંઇ૦ રાણી રૂવે ધ્રુશકેરે, તેથી ટુટી પડે છે ડાળરે; તેથી૦ વીલાપ સુણીને થાકયાં વનચરારે, કાંઈ પડીયલ હઈવામાં ફાળરે. કાંઈ૦ આંસુડે ભીંજાય રાણીનો કંચુવોરે, કાંઇ ભીજ્યાં છે નવરંગ ચીરરે; કાંઇ૦ રૂદન કરતાં રાણી જોઇનેરે, કાંઇ થંભીવાં સરીતાનાં નીરરે. કાંઇ૦

રાણીનું રૂદન સાંભળીને નદીનાં નીર પણ થંભી રહ્યાં છેવટ રાણીએ મન વાળયું. ગજરામારૂ એડ એડ કરતા જાય છે આગળ રાયારૂપનું શેહેર આવ્યું તે શેહેરની બાહાર સુકાઈ ગએલો બાગ હતો તેમાં જઇને ઉભા રહ્યા

એટલે બાગ લીલો છમ થઇ ગયો અને ફુલના છોડને ફુલ આવ્યાં. રાજા ઝાડ સાથે ઘોડો બાંધીને ઝાડ નીચે સુતા એટલે ઊંઘ આવી ગઇ. એટલામાં એજ ગામના ઢેડ તથા વાઘરી હમેશ લાકડાં વીણવા આવતા હતા તેઓ આવીને જુવે છે તો બાગ બહુ શોભી રહયો છે અં દર આવીને જોયું તો એક ઘોડો અને પુરૂષ દીઠો તે જોઇને બાગની માલેક માળણ હતી તેની પાસે જઇને કહ્યું કે તાહારો બાગ લીલો છમ થઇ ગયો છે, અને કોઇ મોહોટો પૂરૂષ બાગમાં સુતો છે. માળણ કહે કે તમને લાકડાં નહી મળ્યાં હોય માટે તમે એમ કહોછો પેલા માણસોએ સમ ખાધા એટલે માળણ બાગમાં આવી પછી પાતે એમનાં પગલાંથી આ ઝાડ લીલાં થયાં છે એવું ધારીને ફુલ ચુંટી હાર ગજરા બનાવી રાજાને આપવા જાયછે એટલે ઘોડે ખુંખારો કરયો તેથી રાજા જાગી ઉઠ્યા અને માળણ ઉભી રહી. તેને મારૂએ પાંચ મોહોરો આપી. માળણ મોહોરો જોઇ રાજી થઇ અને જાણ્યું કે આ કોઇ રાજા છે એમ ધારી માળણ રાજાને પૂછે છે.

દુહો-ક્યારે મુલકના તમે રાજવીરે, રાજા કીયાં તમારાં ગામરે; રાજા૦ નહાની વયમાં તમે નીસરયારે, એવું શુંરે પડ્યું છે કામરે. એવું૦ તેજ ન મળે ત્રણ લોકમાંરે, રાજા હજુએ છો બાળે વેશરે; રાજા૦ શારે દુખે તમે આવીયારે. તમે કેમ વેઠો પરદેશરે. તમે૦ નોકર ચાકર નથી સાથમાંરે, કાંઇ એકલા આવ્યા છો આપરે; કાંઇ૦ સાચુ બોલો માહારા સાહબારે, તમને મુજ મારયાનું પાપરે તમને૦

હે રાજાજી નાહાની વયમાં રાજ પાટ તજીને એકલા શા દુઃખે પરદેશ વેઠો છો. મારૂ કહે છે–

દુહો—નથી અમે કાંઇ રાજવીરે, બેહેન નથી કરતાં અમે રાજરે; બેહેન૦ પ્રથવી પ્રદક્ષણા કારણેરે, કાંઇ આવ્યા

મુલક જોવા કાજરે. કાંઇ૦ નામ ઠામ ત્યાં બતાવીએરે, જ્યાં ખત્રું હોય તીરાનું કામરે. જ્યાં૦ આ શેહેર શામંતું આમ જોઇનેરે. પછી જઇશું પોતાને ગામરે. પછી૦

કે એહેન હું રાજા નથી, મુલક જોવા નીસરયો છું, આ મારૂ શેહેર જોઇને અહીંયાં આવ્યો છું. દસ પંદર દા હાડા રેહેવાનો વિચારછે પછી પોતાને ગામ જઇશું. માળણ માતુએ પોતાને ઘેર તેડી લાવી અને જમાડયા પછી મારૂ કહે કે હું આ શેહેરના રાજા પાસે જઉછું જો મને નોકર રાખશે તો અહીંજ રહીશ. એમ કહી કચેરીમાં આવીને રા જરૂપના સામો ઉભો રહયો. કુંવરનું તેજ જોઇને રાજાએ વિચાર કરયો કે આ કોઇ મોહોટા રાજાનો કુંવર છે એવું ધારીને પુછે છે.

કુહો-કીયા મુલકના તમે રાજવીરે, વળી શું છે તમારૂં નામરે; વળી૦ શારે કારણ પરદેશ નીકળયારે, એવું શુંરે પ- ડયું છે કામરે. એવું૦ કોના કુંએ તમે કુંપીયારે, હજુ દીસો છો બાળેવેશરે; હજુ૦ રાજ તેજ કંઇ ઝગમગેરે, કેમ છોડયો પોતાનો દેશરે. કેમ૦

રાજાનાં વચન સાંભળીને મારૂ કહે કે નામ ઠામ તો માહારે બતાવવું નહી.

કુહો અમે નથી રાજા રાજવીરે, કાંઇ છોટે છે માહારૂ ગામરે; કાં૦ આવ્યો છું પરદેશમારે, રાજા ચાકર રેહેવાનું કામરે. રાજા૦ નામ માહારૂં નથી પાડારે, મને ઠાકોર કહે છે સહુ લોકરે; મને૦ હેતે કરીને મને રાખશોરે, હું તો તેની હજુરમાં રહું. હુંતો૦ ૧૦૦

હું રાજકુંવર નથી માહારૂ ગામ પણ ઘણું દુર છે હું ત્યાં રસીશ માહારૂ નામ હજી પાડયું નથી સઉ મને ઠા કોર કહે છે એવું સાભળી રાજા ખુશી થયાં અને કહયું કે તમે શો પગાર લેશો મારૂ કહે દર મહીને સવા લાખ

રૂપીઆ લેઈશુ રાજા સવા લાખની રકમ સાંભળીને ભડક્યાં અને વિચાર કર્યો કે માહારા આખા લશકરનો પગાર સવા લાખનો નથી ને આ એક માણસને એટલી બધી રકમ કેમ અપાય એવું ધારીને પ્રધાનને પોતાની નાખુશી બતાવી પ્રધાને કહ્યું કે જો હવે તમે આશા ભંગ કરશો અને બીજો કોઈ નાહાનો રાજા રાખશે તો આપણી આબરૂ જશે અને એનામાં સવા લાખના જેટલો કસ હશે તેજ તે તેટલો માગતો હશે માટે ગમ તો એક મહીનો રાખીને રજા આપજો પછી રાજાએ હા કહી ત્યારે મારૂએ કહ્યું કે હુ સવા પોહોર દાહડો નોકરી ઉપર આવીશ અને સાંજરે ઘેર જઈશ. તમને કદી સલામ કરીશ નહી માહારે કોઈને નમવાનો નિયમ છે. રાજા કહે માહારી સાથે રોજ એક બાજી રમશો એટલે બસ છે, મોહોટા પગારનું માણસ કાંઈ વઈતરૂં કરતુ નથી; એમ કહી મારૂને બાહાલ કર્યો પછી મારૂ માળણને ઘેર આવ્યા અને કહ્યું કે હું નોકરીમાં બાહાલ થયો એમ કરતાં મહીનો થવા આવ્યો એટલે રાજા વીચારમાં પડ્યા અને પ્રધાનને પૂછવા લાગ્યા કે હવે શું કરીશું. પ્રધાને કહ્યું કે બારમે દરવાજે રાક્ષસ આવે છે અને રોજ એક માણસ લેઈ જાય છે માટે મારૂને ચોકી ઉપર મુકો એટલે રાક્ષસ મારી નાંખસે પછી આપણે રજા આપવી નહી પડે રાજાએ મારૂને કહ્યું કે રાતે બારમે દરવાજે પેરા ઉપર જજો મારૂ કહે સારૂ સાંજ પડી એટલે માળણને ત્યાં આવ્યા મારૂએ પેરા ઉપર જવાનું કહ્યું તે સાંભળી માળણ દીલગીર થઈ અને મારૂને કેહેવા લાગી કે ભાઈ એ દરવાજે રોજ રાક્ષસ આવી એક માણસને લઈ જાય છે તે માટે આજ તમારે માથે પણ ઘાત આવી છે મારૂ કહે હુ રાક્ષસથી બીતો નથી. પોતે હથીઆર સજીને પોતાના ઘોડાને

સુધ રાતરે દરવાજા ઉપર આવી શીવનું ધીયાન ધરવા લા-ગ્યો કે હે માહાદેવ તાહારા હાથમાં બચવાનું છે એમ કહી તરવાર ઉપાડી કરી કમાડ ઓઠે ઉભો રહયો. મધરાત જ તાં રાક્ષસ આવ્યો અને દરવાજા સામું જોતાં બારી ઉઘા ડી દેખીને ખુશી થયો કે આજે બારી ભાગવાની પંચાત પડશે નહી એમ કહી બારીમાં માથુ ઘાલ્યું કે તરત મા-રૂએ ઝડપથી ઘાવ મારયો કે રાક્ષસનું ધડ અને માથુ જુદુ થયું એટલે તેના નાક અને કાન કાપી લઈને મારૂ પો તે મકાન ઉપર આવ્યો. રાજાને ખબર થઇ કે મારૂએ રા ક્ષસ મારયો. રાજા અને પ્રધાન બહુ ખુસી થયા અને તે ઓ મારૂને દેવતા માનવા લાગ્યા મારૂએ આવી રાજાને નીશાની બતાવી એટલે રાજાએ ઈનામ આપ્યું. ઘણા દી-વશ થયા પછી ચંપાવતી નગરીના રાજાની કુંવરી ફુલાંદે માહા રૂપવંતીછે તેણે મારૂની કીરતી સાંભળી તેથી તેના સાથે પરવાનો વિચાર કરી બરાહ્મણને બોલાવ્યો અને કા ગળ આપીને વીવાહ કરવા મોકલ્યો. બરાહમણ કાગળ લે ઇને દામાવંતીની પાસે ગયો ત્યારે દામાવંતી કહે કે માહા રો કુંવર તો દેશવટે ગયો છે, એવું સાંભળી બરાહમણ રાયારૂપના મુલકમાં આવ્યો અને વિચારયું કે ફુલાંદે મારૂ ને ઓળખતી નથી માટે એને બદલે રાયારૂપને પરણાવું તો ઠીક. એમ ધારી તે શેહેરમાં આવ્યો અને કહયું કે મા-હારાજ હું ચંપાવતી નગરીમાંથી વેવીશાળ કરવા આવ્યો છું રાજાએ વિચારયું કે હવે આપણે પરણવા છાના જવું પડશે કેમકે જો ઠાકોર સાથે હશે તો માહારો શીકાર મુકશે એ લઈ જશે માટે બરાહમણને બાહાર બેસારી રાજા અ ને પ્રધાન એકાંતે બરાહમણને સરવે હકીકત પૂછેછે. બરા હમણે કહયું કે માહારાજ મને માંડવગઢમાં ગજરા મારૂની સાથે વીવાહ કરવા સારૂ મોકલ્યો હતો પણ તેતો દેશવટે

ગયો છે અને કુંવરીએ ગજરામારૂને કદી જોયો નથી માટે તમે તેના નામથી આવો તો તમારૂં કામ થશે. રાજાએ કહ્યું કે કામ તો સારો છે પછી બરાહમણને ઘણું ધન આપી વીદાય કીધો તેણે ચંપાવતી નગરીમાં આવાને વીવાહ કરવાની વધાઈ આપી તે સાંભળી રાઉ ખુશી થયા બરાહમણને પણ પઇશા આપી ખુશી કરયો અને લગનની તઇયારી કરવા માંડી. અહીંયાં રાજાએ પ્રધાનને કહ્યું કે તમે પાછળથી ઠાકોરને શેહેર સાચવવાનું સોંપીને આવજો એમ કહી બાદ લશકર સાથે રાજા તો રંગે ચડયા બીજે દીવશે ઠાકોર કચેરીમાં આવ્યા પણ ત્યાં તો સુનું સટ દીઠું. પ્રધાનને પુછતાં જવાબ મળ્યો કે રાજા પરણવા ગયા છે. હું પણ જવાનો છું અને તમને શેહેર સાચવવાનું કહી ગયા છે એવું સાંભળી ઠાકોરને દુખ લાગ્યું પણ નોકર રહેવા માટે હુકમ માનવો, એમ ધારીને પોતે શેહેર સાચવવા રહ્યા થોડાક દાહાડામાં જાન આવી પોહોચ્યાની ખબર થઇ એટલે, રાણીએ તેમને ઉતારો આપ્યો ને તેમની ચતુરાઇની પરીક્ષા કરવા માંડી. રાણીએ સાત રંગના પડદા બંધાવી રાજાને કેહેવરાવ્યું કે તે પડદા છોડવા તમે આવો. તમે છોડશો તો હું તમને પરણીશ. રાજાને બહુ વીમાસણ થઇ. પડદાની વાત પોતે જાણતા નથી એટલે પાછા દાહાડશે તો ઇજત જશે. અહીંયાં ગજરા મારૂ શેહેરમાં ચમન કરે છે થોડા દાહાડા ગયા પછી શેહેરની ખુબી ખુશાલીના સમાચાર રાજાને લખી મોકલ્યા અને પાછળથી પોતે ફકીરનો વેશ લઇને રાજાની ચરચા જોવા સારૂ પોતે પોતાના પવનવેગ ઘોડા ઉપર સ્વાર થઇ આકાશ મારગે ઉડાડયો તે એક ઘડીમાં કુંવરીનાં નગરમાં ઉડી આવ્યો ને એક મસીદમાં ઉતરયો. અહીંયાં રાજાનાં માણસો પડદા છોડી શકે એવા હુંશીયાર માણસોને સોધતા

ફરે છે તેમણે મુગાફર પારીને મારૂને કહ્યું કે ફકીર સાહે-
હેબ તમને સાત રંગના પડદા છોડતાં આવડે છે તેણે જ
વાબ દીધો કે "હું" જી મારેક તો છોડીશ" એટલે સીપાઈઓ
એ કહ્યું કે તમે અમારા રાજા પાસે પધારો ફકીર કહે
અમારૂ રાજાને શું કામ છે સીપાઈએ કહ્યું કે અમારા રા
જા આ શેહેરમાં પરણવા સારૂ આવ્યા છે પણ કુંવરી
એ પડદા બંધાવ્યા છે ને તે પડદા છોડવાની રાજામાં શ
ક્તી નથી માટે તમારૂ કામ છે. એવું સાંભળી મારૂને ખા
ત્રી થઈ કે રાજા હજી પરણ્યા નથી જો મને સાથે લઈ આ
વ્યા હોતતો ક્યારનું કામ થયું હોત પણ એમણે આપ
ણાથી છાનું રાખ્યું તો તેનું ફળ તેને મળ્યું પણ હવે આ
પણે રાજાનું નીમક ખાધુ છે માટે તેમનું કામ તો કરવું
જોઈએ એવું ધારી કહે 'ભાઈ તમે પરણવાનાં લુગડાં લ
ઈ આવો હું તે પેહેરીને પડદા છોડી આવું પછી તે લુ
ગડાં પેહેરીને રાજા પરણવા જશે તો રાણીને કાંઈ અંદે
સો આવશે નહી. સીપાઈઓ ખુસી થતા રાજાની પાસે
આવ્યા અને બધી વાત કહી તેથી રાજા પણ ખુસી થયા
અને પરણવાનો પોશાક તે ફકીર પાસે મોકલી દીધો. ફ
કીરે સીપાઈઓ સાથે રાણીને કેહેવરાવ્યું કે સાંજરે પડદા
છોડવા સારૂ અમારા રાજાજી આવવાના છે તેથી
રાણી પણ પોતે સોળે શણગાર સજીને રાજાની વાટ જો
તી બેઠી છે. હવે ફકીરના વેશથી આવેલા મારૂજી રાજાનાં
વસ્ત્ર અલંકાર સજીને પોતાના રેવંત ઉપર સ્વાર થતા એ
ટલે દેવાંશી જેવા દેખવા લાગ્યા તેમને જોઈને ઘણીક સ
તીઓનાં મન વીહળ થઈ તેમનાં સત ચુકવા લાગ્યા મારૂ
જી પોતાના રેવંતને નચાવતા નચાવતા રાણીના મેહલ ત
રફ આવ્યા તેમને જોતાંજ રાણી મોહીત થઈ ગયાં અને
એક બીજાની નજરે એક થતાં ઘોડો તજઘીને રાણીના મે

હેલમાં દાખલ થયો. દાસીઓએ ઘોડાને ઝાલી લીધો રાણી પોને પડદામા ગયાં માર બાહાર બેઠા છે ને રાણી સાત રંગના પડદા વાસે પૂછેછે ને મારૂ તેના જવાબ આપે છે એટલે દસી પડદા છોડે છે.

દુહો—પડદે આવ્યા માહારા વાલમારે, તમે કેહુંને પડદા કેવી રીતરે; તમે૦ ધોળો પડદો કહી દાખવોરે, વર ઝાળા આરોપુ આણી પ્રોતરે. વર૦ ૧૭૧ ધોળો વનમાં રાણી ધન ચરેરે, કાંઇ ધોળો તે વન કપાસરે; કાંઇ૦ ધોળી પૂજ્ય માથે પાઘડીરે, એતો સોભ તો બારે માસરે. એતો૦ ૧૭૨ ભલો કહયોને ભલો પાડ્યોરે, કાંઇ ભલો ભજાવ્યો રંગરે; કાંઇ૦ પીળો પડદો કહી દાખાવોરે, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૭૩ ધોળો પડદો પાછો કરોરે, રાણી પીળાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુરે, પરણી લેઈ જઈશું પ્રીતરે. પરણી૦ ૧૭૪ પીળો રાણાં વનમાં પોપટોરે, કાંઇ પીળી ચણાની દાળરે; પીળો ગોરાદેનો કંચુવોરે, કસી કસી પેહેરે આણી વાહાલરે કસી૦ ૧૭૫ ભલો કહયોને ભલો પાડ્યોરે, કાંઇ ભલો ભજાવ્યા રંગરે; કાંઇ૦ રાતો પડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડું સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૭૬ પીળો પડદો પાછો કરોરે, રાણી રાતાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઇ જઇશું પ્રીતરે. પરણી૦ ૧૭૭ રાતી તે વનમા ચણોઠડીરે, રાણી રાતો કસુંબો મજીઠરે; રાણી૦ રાતો ગોરાદેનો ચુડલોરે, બારે માસ પેરંતો દીઠરે. બારે૦ ૧૭૮ ભલો કહયોને ભલો પાડ્યોરે, રાજા ભલો ભજાવ્યો રંગરે; રાજા૦ કાળો પડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે, તમને૦ ૧૭ રાતો પડદો પાછો કરોરે, રાણી કાળાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુંરે, પરણી લઇ જઇશુ પ્રીતરે. પરણી૦ ૧૮૦

કાળો તે રાણી વનમાં ડોસીવોરે, કાંઇ તેથી કાળેરો કાગરે;
કાંઇ૦ કાળો ગોરાદેનો ચોટલોરે, જાણે શોભ'ના વસીયલ
નાગરે, જાણે૦ ૧૮૧ ભલે કહ્યાને ભલે પાડ્યોરે, રાજા
ભલો ભજાવ્યો રંગરે; રાજા૦ લીલો પડદો કહી દાખવો
રે, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૮૨ કાળો પડદો
પાછો કરોરે, તમે સુણજો લીલા કેરી રીતરે; તમે૦ ઘડી
એકમાં કહી દાખવુરે, પરણી લઇ જઇશુ ખચીતરે. પર
ણી૦ ૧૮૩ લીલો તે વનમાં વાસીળીઓરે, રાણી લીલો
તે જવનો છોડરે; રાણી૦ લીલો ગોરાદેનો ચાગુડોરે, કાંઇ
ઓઢતાં પોહોચે કોડરે. કાંઇ૦ ૧૮૪ ભલે કહ્યાને ભલે
પાડ્યોરે, રાજા ભલો ભજાવ્યો રંગરે; રાજા૦ કાબરો પ
ડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડુ સેજ પલંગરે. તમને૦
૧૮૫ લીલો પડદો પાછો કરોરે, તમે સુણજો કાબરા કેરી
રીતરે; તમે૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુરે, પરણી લઇ જ
ઇશુ ખચીતરે. પરણી૦ ૧૮૬ કાબરા રબારી ઘેર ઘેટડાંરે,
રાણી કાબરી ભાવસાર ઘેર ભાતરે; રાણી૦ કાબરી ગોરા
દેની ઓઢણીરે, તેતો આંજતી માજમ રાતરે. તેતો૦ ૧૮૭
ભલે કહ્યાને ભલે પાડ્યોરે, રાજા ભલો ભજાવ્યો રંગરે;
રાજા૦ ફરતો પડદો કહી દાખવોરે, તમને પોઢાડુ સેજ પલં
ગરે. તમને૦ ૧૮૮ કાબરો પડદો પાછો કરોરે, રાણી ફર
તાની સુણજો રીતરે; રાણી૦ ઘડી એકમાં કહી દાખવુરે;
રાણી પરણી જાઉ ખચીતરે. રાણી૦ ૧૮૯ ફરતો ઘાંચી
ઘેર બળદીઓરે, રાણી ફરતો કુંભાર ઘેર ચાકરે; રાણી૦
ફરતો ગોરાદેનો રેંટીઓરે, જેની સોના વરણી ત્રાકરે. જે
ની૦ ૧૯૦ સાત કોઠાને હજુ છોડશુરે, રાણી પૂછો તે
દેઉ જવાબરે; રાણી૦ રાજા હઇયામાં રજે ગોરતારે, આણુ
હોડે પુછો તે કહુરે. આણુ૦ ૧૯૧ રૂપ જોઇને હરખુ સાહ
બારે, કથન સુણી રાગે મોહ પામુરે; કથન૦ પેલા ભર-

ના પૂન્યે પામીએરે, સ્વામીમુકુંદ વિદા ગુણ જાણરે. સ્વા
મી૦ પડદા છોડ્યા માહારા વાલમારે, હવે રેહેતી નથી મ
ને ધીરરે. હવે૦ વરમાળ આરોપૂ કેતશુરે, કરી પાપૂ નણ-
અ કેરા વીરરે, કરી૦ ૧૯૩ ભલા કહ્યાને ભલા સાંભળવા
રે, રાજા ભલે. ભજાવીયો રંગરે; રાજા૦ ગદબદ પડદો
કહી દાખવોરે, તમને પોહાડું સેજ પલંગરે. તમને૦ ૧૯૪

ફુલાદે કહે છે કે તમે પડદા છોડયા તેથી મને ઘણો હરખ થયો છે માટે હવે જલદીથી તમારી સાથે પરણ્યાનો એક નવો પડદો પુછું તેનો મને જવાબ આપો એટલે માહારા સરવે મનોરથ સફળ થાય.

ફુલો—પડદા પાછા કરો કામનીરે, તમે આવી બેસો
સનમુખરે; તમે૦ ગદબેદ પડદો કહી દાખવું રે, પરણીને પમા
ડું સુખરે. પરણી૦ ૧૯૫ અદ્‌ભદ ધીને આકરરે, રાણી ગદ-
બદીઓ કંસારરે; રાણી૦ ગદબદ રાણીની કુંઅ સેજડીરે,
તેમાં પોહેડે ફુલદે નારરે. તેમાં૦ ૧૯૬

રાજા પડદા છોડી રહ્યા એટલે રાણીએ મારૂને રજા આપી તેથી મારૂ પોતાને ઉતારે પરણવાની તઇયારી કરવા સારૂ આવીઆ પોતે પેહેરેલો પોશાક રાજાને આપીને કહ્યું કે તમે તાકીદથી પરણીને તમારે દેશ લેઈ જજો કદાચ આ પરપંચ રાણીના જાણવામાં આવશે તો પંચાત થશે, એવું કહીને મારૂ પોતે ઘોડા ઉપર સ્વાર થઈને રાયારૂપના ઝુંડુરમાં પોતાની નોકરી ઉપર આવી પોહોચ્યા. રાજા પણ રાતરે પેલાં લુગડાં પેહેરીને રાણીને પરણી લાવ્યા અને સવારમાં પોતની રાજધાની તરફ જવા સારૂ નીકળી પડયા રાજાને આવવાની ખબર જાણીને મારૂજી છુટી સ્વારીએ ઘોડો ઘેરાવતા રાજાની સામે આવવા સારૂ નાસરયા રસ્તામાં ઘોડે ઘણી મસ્તી કરવાથી મારૂનો અંબોડો છુટી ગયો તેમાંથી અતરની ખુશબો રાણી ફુલાદેના રથમાં આવી એટલે રા-

ણીએ દાસીને પુછ્યું કે:--

દુહો--ઝટપટ પડદો દાસી ઓઘાડેરે, મને મારૂ જોવાની ખાંતરે; મને૦ રાયારૂપ માહારો બંધવોરે, કાંઇ ગજરો મારૂ માહારો કંથરે. કાંઇ૦ રાયરૂપનો ચુડો ભાગીઓરે, ગજરા મારૂનો ચુડો હાથરે; ગજરા૦ હવે શેહેર એનામાં નહી સંચરૂરે, હુંતો નહી જાઉ એની સાથરે. હુંતો૦

અરે દાસી હું રાયારૂપનો ચુડો ભાગીને ગજરા મારૂના નામનો ચુડો ધારણ કરયું હવે માહારે એના શેહેરમાં જવાનો નીયમ છે એવું કહી પડદામાંથી ડોકું બાહાર કાહાડી જોયું એટલે મારૂને દીઠો. મારૂ રાજાની પાસે આવ્યો રાયારૂપ મારૂને જોઇને ખુશી થયા અને શેહેરનાં દરવાજાની પાસે આવી પોહોચયા એટલે રાણીએ પોતાનો રથ દરવાજા બાહાર ઉભો રખાવ્યો પછી રાજાએ કારણ પૂછ્યું ત્યારે રાણીએ કહ્યુ કે માહારે બાર વરસ સુધી આ શેહેરમાં પેસવાનો નીયમ છે તેથી શેહેર બાહાર મેહેલ બંધાવી રાણીને રાખ્યાં. રાણીએ ત્યાં એક સરોવર ઓદાવ્યું તે એવા વીચારથી કે કોઇક દીવસ પણ મારૂ ઘોડો પાવાને અહીંયાં આવશે. એમ કરતાં ઘણાક દહાડા વીતી ગયા પછી એક દીવસ મારૂ ઘોડો ખેલાવતા રાણીના મેહેલ તરફ ગયા ત્યાં સરોવર બંધું દીઠું એટલે ઘોડાને પાણી પાવા ગયા. રાણીએ ગજરા મારૂને આવતા દીઠા એટલે ઝરૂખે આવીને કહ્યું કે--

હે મારૂજી આ સરોવર કાંઇ તમારા ઘરડાએ બંધાવ્યું નથી કે તમે વગર પૂછે ગાછે ઘોડાને પાવા લેઇ જાઓ છો મારૂએ ઘોડાને ખેંચી રાખીને કહ્યું કે--

અરે રાણી પાણીને વાસ્તે આટલાં લીલાં પીળાં કેમ થાઓછો માહારો ઘોડો તમારા પાણીમાં ઉતરયો તો તેને બદલે લ્યો આ કડું મારૂ કડું આપીને પાછો જાયછે એ

એટલે રાણીએ કહ્યું કે—

અરે માહારાજ તમ અહીંયાં પધારો પાછા જાઓ તો તમને માહારા સમ છે. રામની દુવાઈ છે મેં તમારે માટે તો બાર વરસનો નીયમ લીધો છે મારૂ ઘોડાને લઈને તે મેહેલમાં ગયો ત્યાં દાસીએ ઘોડો બાંધી લીધો અને મારૂને પલંગ ઉપર બેસાડીને વીવીધ પ્રકારના રસોઈ કરી મારૂને જમાડ્યા. ત્યાં હરખમાં આખી રાત જતી રહી અને સવાર થયું ત્યારે રાણીએ મારૂને કહ્યુ કે તમે માળાણુના ઘરમાંથી સળંગ ઓઢાવજો. મારૂ ત્યાંથી નીકળીને મકાન ઉપર આવ્યા અને માળાણુને બધી હકીકત કહી પોતે દરબારમાં ગયા અને રાતનો ઉજાગરો તેથી મોડાં આવનાં હતાં અને આંખો પણ લાલ થઈ હતી માટે એક સીપાઈ મારૂને મશ્કરીથી પુછવા લાગ્યો કે—

દુહો—આજની આંખોરે ઠાકોર રાતીઓરે, કાંઈ ઉજાગરાનું ઘેનરે; કાંઈ૦ કીયા માહોલેરે રંગ માણ્યાઓરે; ઠાકોર જાગ્યા છો સારી રેનરે. ઠાકોર૦

આજે કેઈ માનીતીને માહોલે ગયા હતા કે ઉજાગરો થયો છે. મારૂજીએ કહ્યુ કે—

દુહો—અમે ગયાતા રાયની વાડીએરે, ભૂંડા સાથી મળ્યા દસ વીસરે; ભૂંડા૦ કેસર કસુંબા ત્યાં ઘોળીયારે, પ્રેમ પ્યાલાની મચી ગીસરે. કેમ૦

અમે તો રાજાના બાગમાં ગયા હતા ત્યાં કેટલાએક સોબતીઓએ કસુંબો કાહાડ્યો તેની કેફ હજી ઉતરી નથી. સીપાઈએ કહ્યુ કે—

દુહો—અમલની કેફી ઠાકોર ઘેરીઓરે, કાંઈ મારેચાં સોરંગીનાં બાણરે; કાંઈ૦ નેણ બળેલા નારી નીરખ્યાન રે, શું સમજાવો ચતુર સુજાણરે. શું૦

મારૂજી માનો ન માનો પણ આખી રાત કોઈ નારી

સામે એક નજરે જોયાં કર્યું છે તેથી આંખો બળે છે. એટલું કેહેતામાં મારૂને રીસ ચડી એટલે રસોઇ દબાઇ ગયો, પછી મારૂએ ઘેર આવી રાણીના મેહેલ સુધી સુરંગ ખોદાવી આવ જા કરવા લાગ્યા. એમ કરતાં વરસ પૂરાં થવા આવ્યાં એટલે એક દાહાડો રાજા રાણીને મોહોલે પધારયા તે વખત મારૂ મેહેલમાં હતા તે રાજાને આવવાની ખબર જાણી ઉતાવળા સુરંગમાં ઉતરી પડ્યા પણ માથાની પાઘડી રહી ગઇ. રાજા મેહેલમાં આવીને રાણીની પાસે બેઠા અને કહ્યું કે હવે શેહેરમાં આવવાને બે ચાર દાહાડા બાકી છે એમ વાત કરતાં રાજાની નજરે મારૂની પાઘડી ઉપર પડી એટલે રાણીને પુછ્યું કે--

દુહો—રાજા કહે રાણી સાંભળોરે, કાંઇ પુછીને લઇએ પારરે; કાંઇ૦ સાચુ બોલોને તમે સતવંતારે, રાણી કેટલા પૂરૂષ ઘેર નારરે. રાણી૦

રાજાએ કહ્યું કે તમે કેટલા પૂરૂષની સ્ત્રી છો, રાણીએ ધારયું કે રાજા પાઘડી જોઇ વેહેમમાં પડ્યા છે. પણ માહારે તો સાચે સાચુ કેહેવું જોઇએ; રાણીએ કહ્યું કે—

દુહો--સાચુ કહુરે રાજા સતવંતરે, તમે સુંભળો સત્ર જો સારરે; તમે૦ પતીવરતા અમે પાળીએરે, કાંઇ ચાર પૂરૂષ ઘેર નારરે. કાંઇ૦

હે રાજા માહારે ચાર પુરૂષ છે પણ હું ખરેખરો પતીવરતા ધરમ પાળુછું. રાજાએ કહ્યું કે--

દુહો--પતીવરતા નારી એકનારે. તમે ચાર કહ્યા તે શું જાણેરે; તમે૦ પર પૂરૂષ સાથે બોલતાંરે, પ્રથમ ગણે તે ભાઇ બેહેનરે. પ્રથમ૦

રાણી રાજાને ખુલાસો કરી સમજાવે છે.

દુહો—પલંગ માહારામાં રાજા પોઢતારે, તેમાં પ્રથમ પાયા નરે ચારરે; તેમાં૦ તેની વચમાં સુવુ માહરેરે, માટે

ગણી યા તે મેં ભરથારરે. મા૦

રાજાએ ફુગ્નીએ પૂછ્યું કે તમે સાચી વાત કહો ત્યારે રાણી ફુગ્નીને કેહેછે—

દુહો—સાચું કેહેતાંરે રાજા શંક થશેરે, તમે સુંણીને પામજો પારરે; તમે૦ જીવનાં જાગી એક બંધીઆરે, અમે તે પૂરૂષ ઘેર નારરે. અમે૦

હે રાજન હું આ પાઘડીવાળા પુરૂષની નાર છું. રાજાએ કહ્યું કે એ પાઘડી કોની છે; રાણીએ કહ કે તમારા નામની છે. અમે બાર વરસ એ પાઘડીને જોઇ મન વાળ્યું કે એજ રાજા બેઠા છે, રાજાએ પૂછ્યું કે એ પાઘડી કોણે બાંધી આપી, રાણી કહે મેં માહારે હાથે બાંધી છે. રાજા કહે ત્યારે અમારા દેખતા ફરી બાંધે. રાણીએ કહ્યું કે પૂરૂષના દેખતાં સ્ત્રીથી પાઘડી ન બંધાય. રાજા પાઘડી આગીને પડદામાં ગયા એટલે રાણીએ સુરંગમાં બેઠેલા મારૂને આપી તેણે જેવી હતી તવી બાંધીને તૈયાર કરી એટલે રાણીએ રાજાને બોલાવ્યા. રાજા જોઇને વિચારમાં પડ્યા કે આ પાઘડીની બાંધણી ઠકોરના જેવી છે માટે ઠકોરને આપણી નોકરીમાંથી રજા આપવી એવું ધારીને પોતાને મેહેલે પધારચા. ઠકોર પણ સુરંગમાં થઇને માળણને ઘેર ગયા અને નોકરીની વખત દરબારમા હાજર થયા એટલે રાજાએ કહ્યું કે ઠાકોર તમેત મારો પગાર ચુકાવી લેઇ ઘેર જાઓ; ઠાકોર પગારના રૂપીઆ લેઇ ઘેર આવ્યા અને માળણને કહ્યું કે બેહેન આ પઇશામાંથી માહારા નામનું સદાવરત ચલાવજો. હું માંડવગઢના જામ રાજાનો કુંવર ગજરો મારૂ છુ જો તાહારો રાજા જોર જુલમથી આ પઇશા પડાવી લે તો મને કાગળ લખજો. એવું કહી પોતે રાજા પાસે ગયો અને કહ્યું કે માહારાજ મેં માહરો પઇશા માળણને ઘેર સોંપ્યો છે.

તે તમે સાચવજો, જો ફરી દાનત બગાડશો તો તમારી ખરાબી થશે કેમકે માહારૂ નામ ગજરો મારૂ છે એટલું કેહેતાંજ રાજાના મનમાં ધ્રાસકો પડયો કે મુકરર ફુલાદેને એ લેઈ જશે માટે જેમ જલદી થાય તેમ એને અહીંથી વીદાય કરવો જોઇએ એવું ધારી રાજા મારૂને વીદાય કરવા આવ્યાં મારૂએ પાછા ફરવાનું કહ્યું પણ વીસ ગાઉ સુધી રાજા સાથે ગયા. પછી મારૂને મુકીને રાજા પાછા ફરયા એટલે તરતજ મારૂએ પોતાના ઘોડાને ઉડાડી મુકયો તે ઝાણુંઝુણુ કરતો એક ઘડીમાં ફુલાદેના મેહેલમાં આવી ઉભો રહયો. રાતે રાયારૂપ પોતે સુતાં સુતાં વિચાર કરેછે કે પાપ ગયું હવે ઠીક થયું; એવા વિચારમાં રાજા ઉંઘી ગયા એટલે સુપનાં આવવા લાગ્યાં તેથી રાજા ઝબકી ને જાગી ઉઠયા અને મામીને કહ્યું કે મને આવાં સ્વપનાં આવે છે. સ્વપનાની વાતો સાંભળીને મામીએ રાજાને કહ્યું કે--

દુહો--સમણાં પડો સુકે લાકડેરે, કાંઇ સમણાં સમુદ્ર એટરે; કાંઇ૦ સમણાં સાચાં ન હોય રાજવીરે, કાંઇ સમણ વંઝાને પેટરે કાંઇ૦ સમણે નીરધન પામે ધનનેરે, કાંઇ વંઝાને પ્રસવે પૂત્રરે; કાંઇ૦ સમણે કુરંભ વિદ્યા ભણેરે, કાંઇ સારુ પામે ઘર સુત્રરે. કાંઇ૦ સમણે ભુખ્યો ભોજન જમેરે, કાંઇ તણાય તેની ભુખરે; કાંઇ૦ જાગીને જુવે સવારમારે, તોએ પેટમાં ભુખની ભુખરે. તોએ૦

મામીએ સ્વપનાની વાત સાચી નથી એમ કહ્યું પણ રાયારૂપને ઉંઘ ન આવી તેથી તરત ઉઠીને ફુલાદેને મેહેલે ગયો અને છાનો માનો ભી તે થપને ઉપર ચડવા માંડયુ એટલે રાણીને ખબર પડી તેથી બોલી.

રાજા એકદમ ઉપર ચડી મેહેલમાં આવ્યો ત્યાં મારૂના જેવો માણુસ દીઠો રાણીએ ધારયુ કે જો બંને ભેગા થ

શી તો માહાકેર વરતાણી તેથી રાજાનો હાથ ઝાલી ઝરૂખા માં લેઈ ગઈ અને કહ્યું કે—

દુહો બેહેનને મોહોલે શું આવીયારે, તમે જાઓને મા ડી જાયા વીરરે; તમે૦ રાયારૂપનો ચુડો ભાગીઆરે, ગજ રા મારૂનાં ઓઢયાં ચીરરે. ગજરા૦

અરે રાજા હુંતો ગજરા મારૂની ધણીયાણી છુ અને તમે માહારા ભાઇ છો એથી રાજાને બહુ ગુસ્સો ચડયો અને રાંડને ઝાડે લટકાવી તીરબાજી કરવાનો નિશ્ચય કરી પોતે મામી પાસે આવીને બધી વાત કહી તે સાંભળી મા મીએ કહ્યું કે—

દુહો—માનીયું મુકીને ઓઢ ચુંદડીરે, કાંઇ બળ્યું કુળ કપુતરે; કાંઇ૦ ભાલો ભાંગીને ઘડાવ રેંટીઆરે, કાંઇ કાંતો ઝીણો સુતરે. કાંઇ૦ તેની વણાવ ઝીણી પાભડીરે, જઇ મુકો મારૂજીને બેટરે; જઇ૦ જેમ જનાવર પોતે પાળેછેરે, તેમ તાહારૂ ભરજો પેટરે. તેમ૦

મામીએ રાયારૂપને ઘણાં મેણાં મારયાં; પણ મારૂએ તઇયારી કરવા માંડી. સવાર થતાં રાણી અને દાસીને ઘોડા ઉપર બેસાડી રાયારૂપની કચેરીમાં લઇ ગયો. રાયારૂપે તેમને દીઠાં કે તરત પોતાના ઘોડેસ્વારોને પકડવાનો હુકમ કરયો એટલે મારૂએ ઘોડાને ઉરાડી મુકયો અને રાજા તથા તેમના સ્વારો મોં વકાશીને જોઇ રહ્યા. મારૂ કુમારે રાણીને પીયરમાં મુકીને પોતે ઊંડલકુંડલના મુલકમાં ગયો, અને ત્યાં માહાદેવની વાડીમાં ઉતારો કરયો. ત્યાંતો રાજાની કુંવરી સુઘડદેને મારૂની સાથે વરવું છે માટે રોજ માહાદેવની પૂજા કરેછે. એક દાહાડો કુંવરી માહાદેવની પૂજા કરવા વાડીમાં આવી ત્યાં મારૂજીને દીઠા એટલે તેનું રૂપ જોઇને સુઘડદે પૂછેછે.

દુહો – કીયારે મુલકથી આવ્યા સાહબારે, તમે કીયા મુ-

લાખમાં જણાઓરે; તમે૦ કેઈ જનેતાને પેટ જનમીઆ, તમે કેમ ગોરીના નાવરે. તમે૦ સાચુ બોલોરે રાજા સતવતારે, કાંઈ કીયાં તમારાં ગામરે; કાંઈ૦ કુંવર છો! રાજા કોણુ ત ણારે, વળી શું છે તમારૂ નામરે. વળી૦

તે સાંભળી મારૂએ કહ્યું કે—

દુહો—ઉતરખંડથી અમે આવીયારે, કાંઈ પશ્ચિમ અમા રો ભારે; કાંઈ૦ આબામંડળના અમે રાજવીરે, રાણી મંછા ગોરીના નારે. રાણી૦ હું તો કુંવર જહાજગનો રે, કાંઈ ખટ માંડવ માહારૂ ગામરે; કાંઈ૦ આગુમાનસીનો દીકરે રે, કાંઈ ગજરો મારૂ છે નામરે. કાંઈ૦

અમે ઉતરથી આવ્યા છીએ પશ્ચિમ તરફ જવું છે અ ને જે માહારા ઉપર મોહીત થઇ મને પુછે છે તેના હું પુ રૂષ છું રાણીના મનમાં આનંદ થયો અને કહ્યું કે મા- હારાજ હું તમને વરી ચુકી છું માટે સાંજરે માહારા મો હોલે પધારજો. એમ કહી સુખદે પોતાના મેહેલમાં પોતા ની સખી દેવળદે જે પ્રધાનના કુંવરી છે તે સાથે આવી અને રંગ મેહેલ શણગાર્યો.

દુહો—રંગ મેહેલનો નીંદર ઓરડોરે, કાંઈ ધોળો છે આ કાશમાંજરે; કાંઈ૦ મેના ફુલ માંહી મુકીયારે, કાંઈ રાજવણ ની રીતરે. કાંઈ૦ રસોઇ બનાવી છે બત્રીસીરે, કાંઈ અ- દકી આંણી પ્રીતરે. કાંઈ૦ દુધ સાકર અતી ઉકાળીયાંરે, કાં- ઈ તેજાના તઈયારેરે; કાંઈ૦ મારૂ જોતાં પોત મોહી રહેરે કાંઈ રાજ માંચ્યા શણગારરે. કાંઈ૦

રાણીએ પોતાનો મેહેલ ભભકાદાર કર્યો અને પોતા ના પ્રાણહારને સારૂ બત્રીસી રસોઇઓ પણ તઇયાર કરી પછી પોતે શણગાર પેહેરવા માંડ્યા.

દુહો—જરકસી કોરનો સુંદર સાળુડોરે, માંહી ઝાઝો કુ- સુંબા રંગરે; માંહી૦ તેતો ઓઢ્યો અલબેલીએરે; જે માં

ભાસે ગોરૂ રાતું અંગરે. જેમાં૦ વેણુ બાંધી શીશ સજી-
અતીરે. ફેણુ ગણે મણી શીશ ફુલરે; ફેણુ૦ સેંથે સુંદર પુ
રયો શોભીતારે, મરગ મદની લાંબી આંત ચોરરે. મરગ૦
ભાલ સુંદર ગરાજતુરે, મદમાતીનું જોબન જોરરે; મધ્ય
ભ્રગુટી કમાન છગાલડીને, રતનાગાં લોચન રસ કુપરે. ર
તના૦ અતી અણીયાળાં ચપળ ઘણારે, છે કટાક્ષ કટાનું
રૂપરે; છે૦ નાસીકાની વાળી ઝુમે ઝુમખેરે, વેસર મુક-
તા છે જળસુ ઢલરે. વેસર૦ અરૂણ અધરે પર લાગ્ય રે
જોતાં મુની ચળે તનકાળરે; જોતા૦ હાશ્ય કરે મદ મધુરરે,
કાંઈ દાડમ બીજથી દંતરે. કાંઈ૦ કુંદન રેખા દંતમાં દા
સતીરે, ચળકાટશુ ચોળે ચીતરે. ચળ૦ જુગલ મણી છે ઝ
ળકતારે, કરણ ફુલ પાન પીળાને ઝુમરે; કરણ૦ ચોટલે
ગોફણો ગોરીનો ધમકતોરે, ઘણો ઘુઘરા કેરો ગુછરે. ઘણો૦
કોટી સુરજ વદને નાશીએરે, સુંદર મુખડું મધુર છે ગા-
નારે; સુંદર૦ રંગ તંબોળ મુખ ચોળશેરે, ઝગાનેણાનો
વાંકો મોડરે. મરગા૦ જરકશી બુટાની કાળી કંચુકારે, કશી
કશીને પેહેરી કોડરે; કશી૦ તુશી તનમનાઆં હેમની હાંસ-
ડીરે, માદળીઆં અઠાસીય ન માલરે. માદળી૦ પચકળી
ચંદનહાર ચોરસાનોરે, મુક્તાફળ મળા વાશાળરે. મુક્તા૦
કંકણ સહીત કનક કર ચુડલોરે, ગજગજ બાજોઠો છે સા
થરે; ગજ૦ વાંક વીંટી બાજુબંધ બેરખીરે, છતાં આરશી
રહી છે હાથરે. છતા૦ કુંવરી બની અનુપ અપછરારે, કાં
ઈ તેજ તણો નહીં પારરે; કાંઈ૦ ફુલ અતર બેહેકી રહ્યું રે
એવી બની સુઘડદે નારરે. એવી૦

ઘણા સરસમાં સરસ અને શોભીના શણગાર પેહેરીને
રાણી સુઘડદે પોતાના માનીતા મારૂની વાટ જોતી ઝરૂખે
બેઠી છે એટલામાં ગજરોમારૂ પોતાના રેવંતને માહાદેવ-
ની વાડીમાંથી કુદાવીને રાણીના મેહેલમાં આવ્યો; રા-